



GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

EFI390 Finansiell ekonomi 3b, Kandidatuppsats

**Kan nudging främja hållbara
premiepensionsplaceringar?**

Kandidatuppsats 15 hp
Ellen Österlund
Julia Bjerkesjö Dahlberg
Handledare: Gabriela Schaad
Vårterminen 2020

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrundsbeskrivning	1
1.2 Problembeskrivning	3
1.3 Syftet med arbetet	6
1.4 Uppsatsens bidrag	6
1.5 Uppsatsens upplägg	7
2. Teoretisk referensram	8
2.1 Investerares preferenser	8
2.2 Kognitiv dissonans	9
2.3 Nudging	10
2.3.1 Hjärnsystem ett och två	10
2.3.2 Olika metoder av nudging	11
2.3.2.1 Förenkling och inramning av information	11
2.3.2.2 Förändring av fysisk miljö	11
2.3.2.3 Standardalternativ	12
2.3.2.4 Sociala normer	12
3. Litteraturgenomgång	13
3.1 Nudging som strategi för att främja hållbart beteende i allmänhet	13
3.2 Nudging mot system två mest effektivt för investeringsbeslut	13
3.3 Definitionen av hållbara fonder	14
3.4 Nudging som strategi för att främja investeringar i hållbara fonder	15
4. Metod & datainsamling	16
4.1 Undersökningsmetod	16
4.2 Enkätdesign	17
4.2.1 Nudgen	18
4.2.2 Placeringsval	19
4.2.3 Kontrollvariabler	21
4.2.3.1 Demografiska variabler	21
4.2.3.2 Ägandet av bil och transportmedel	22
4.2.3.3 Föräldrars akademiska utbildning	22
4.2.3.4 Riskpreferenser	22
4.2.3.5 Tro på hållbara investeringar	22
4.3 Urval	23
4.4 Utförande av experiment	24
4.5 Metodkritik	24
4.5.1 Validitet	25
4.5.2 Reliabilitet	27
4.5.3 Etiska överväganden	27

5. Empiriska resultat	29
5.1 Bortfallsanalys	29
5.2 Univariata analyser	30
5.3 Bivariata analyser	30
6. Diskussion	34
6.1 Tidigare forskning	34
6.2 Substantiell diskussion	35
6.3 Metodologisk diskussion	36
6.4 Begränsningar	37
7. Slutsats	38
7.1 Slutsats & bidrag	38
7.2 Framtida forskning	40
Referenser	41
Bilagor	45
I. Enkät	45

Tabellförteckning

1. Jämförelse av medelvärden mellan experiment - och kontrollgruppen	30
2. Multipel regressionsanalys med samtliga variabler	31
3. Regressionsanalys med begränsat antal variabler	32

Abstract

The interest in sustainability has increased among private investors and a gradual increase in SRI is the result. However, there still seems to be a gap between people's values and interest in sustainability and how individuals actually invest. Hence, this thesis aims to examine whether individuals tend to choose sustainable investments, specifically premium pension investments, to a larger extent when they are reminded of their values of sustainability and get the time to reflect upon them. The essay's overall question is formulated as follows: Can nudging promote sustainable premium pension investments? In order to answer the research question, data have been collected through a survey experiment, where the respondents obtained 100 000 SEK to distribute between four different premium pension funds. It can be concluded that the nudge had a significant effect on the investment decision, a result which mainly can be explained by the theory of cognitive dissonance. This implies that nudging can be used to promote sustainable premium pension investments, which is the main contribution of our study.

Keywords: Nudging, nudge, sustainable investments, cognitive dissonance, values, premium pension, behavioral economics, behavioral finance, sustainability, investment decision.

Acknowledgement

To start with, we want to thank each other for a great cooperation during these past months. Furthermore we would like to thank our supervisor Gabriela Schaad for all support, guidance and for nudging us into the right direction during this process. We would also like to thank Aineas Mallios for all help with the quantitative part and all that it entailed. Finally, we want to express our gratitude to our opponents, for their valuable inputs, and all respondents who participated in our survey study.

1. Inledning

1.1 Bakgrundsbeskrivning

År 2016 var det varmaste året på jorden sedan den första mätningen år 1880, samtidigt som 14 av de 16 varmaste åren har ägt rum efter år 2000. Medeltemperaturen på jorden har ökat med en grad de senaste 100 åren (Naturvårdsverket, 2019a) och den globala uppvärmningen hotar människans framtid. För att råda bot på klimatförändringarna antog FN:s medlemsländer år 2015, tillsammans med 16 andra mål, de globala målen för hållbar utveckling som ska vara uppfyllda år 2030 (Landin & Diamant, 2019). Det finns tre dimensioner av hållbar utveckling; en social, en ekologisk samt en ekonomisk, vilka alla tre innefattas av de globala målen och är grundläggande för denna uppsats, allra främst den ekologiska dimensionen. Hållbar utveckling kan definieras som *“utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”* och har kommit att få en plats högt upp på många politikernas prioritetlista (Globala målen, 2017).

Intresset för en förbättrad miljö och hållbarhet har dock inte endast ökat bland makthavare, utan visar sig även ha ökat bland privatpersoner. Intresset har speglats i människors preferenser kring investeringar och en successiv ökning av SRI (Socially Responsible Investing) är resultatet av detta (Bassen, Gödker, Lüdeke-Freund & Oll, 2019). SRI, vilket motsvarar hållbara investeringar i svenska termer, innebär att investeraren ges möjlighet att uttrycka och främja hållbarhetsvärderingar genom val av finansiella instrument (Pilaj, 2017). Från år 2018 till 2019 har sparande i hållbara fonder ökat med nio procentenheter och en tredjedel av spararna i Sverige har valt en hållbar fond (Fondbolagens förening, 2019). Till hållbara fonder räknas enligt Pensionsmyndigheten de fonder som fått en M/E-märkning, vilket innebär att de tar hänsyn till miljö och etik i sina placeringar (Pensionsmyndigheten, 2018). Att välja hållbara och ansvarsfulla investeringar handlar om att arbeta för att företag bakom de värdepapper som fonden investerar i tar hållbarhet i beaktande samt att de redovisar sitt miljöarbete, socialt ansvarstagande och ägarstyrning (Pensionsmyndigheten, 2020c).

Trots det faktum att intresset för hållbarhet har ökat bland privatpersoner verkar det ändå finnas ett glapp mellan människans värderingar samt intresse för hållbarhet och hur man faktiskt investerar. I augusti år 2018 kom direktivet *Grönt sparande* (dir. 2018:75) från regeringen som ämnade undersöka premisserna för att underlätta individers möjlighet att investera mer hållbart. Regeringen grundade direktivet på ett marknadsmisslyckande då de menar att viljan att investera mer hållbart är begränsad med anledning att avkastningen kan komma att vara mindre än för andra investeringsmöjligheter trots att samhällsnyttan är högre. Resultatet av utredningen kring direktivet *Grönt sparande* publicerades i mars 2020 och innehöll ett flertal punkter som ger ytterligare tyngd till den här studien, både vad gäller nytta samt resultat. Vad gäller den begränsade viljan för hållbara investeringar med anledning av avkastningen presenterar utredningen begreppet “impact investing”, så kallade påverkansinvesteringar. Det är en typ av investeringar som fått ökat genomslag den senaste tiden och framställs som en investeringsfilosofi vilken förenar samhällsnytta med avkastning. Av den anledningen har påverkansinvesteringar fått snabb spridning inom hållbara investeringar och ses som ett potentiellt hopp för ökade andelar hållbara investeringar i framtiden (SOU 2020:17). Vidare pekar utredningen på vikten av att utforma ett styrmedel korrekt för att uppnå önskat resultat, ökad grad av grönt sparande, samt effektiviteten av att kombinera ett ekonomiskt styrmedel med ett icke-ekonomiskt (SOU 2020:17).

För att främja sådana hållbara investeringar som regeringen uppmuntrar till kan beteendekonomi samt teorin om nudging användas (Pilaj, 2017). En “nudge” kan förklaras som en “knuff” vilken påverkar människor att med större sannolikhet fatta ett visst beslut, exempelvis genom användandet av standardalternativ, inramning eller sociala normer (Thaler & Sunstein, 2008). Ett exempel som regeringens utredning kring direktivet *Grönt sparande* ger på ett icke-ekonomiskt styrmedel är en informationsinsats, vilket i enlighet med kraven på nudging hade kunnat räknas som just en nudge (SOU 2020:17). Tidigare forskning som gjorts av Cronqvist, Thaler och Yu (2018) inom premiepensionssystemet visar att funktioner i valarkitekturen, den typ av nudging som ovan benämns som inramning, kan ha en betydande effekt på beteendet. Valarkitektur berör hur alternativ presenteras i en beslutssituation (Cronqvist et al., 2018). Naturvårdsverket (2014) menar likt resultatet av regeringens direktiv (SOU 2020:17) att nudging är en användbar strategi för att främja hållbart beteende och fungerar bra som ett komplement till andra styrmedel. Naturvårdsverket (2014) uppmuntrar

till vidare forskning av vad de kallar för “grön nudging” och menar att det finns ett stort behov av att undersöka dess effektivitet. Detta leder oss in på ämnet för denna uppsatsen, huruvida nudging kan främja beslutet att göra mer hållbara premiepensionsplaceringar.

I denna uppsatsen har vi valt att rikta in oss specifikt på premiepensionsplaceringar i en svensk kontext då avsaknaden av tidigare forskning kring ämnet i kombination med hållbarhet och nudging lämnar en forskningslucka som är viktig att fylla. Alla svenskar som har arbetat sedan millennieskiftet, arbetar nu eller kommer att arbeta påverkas av hur premiepensionen regleras och placeras. Premiepensionen infördes år 2000 i Sverige och är en del av det allmänna pensionssystemet, den statliga pension vilken Pensionsmyndigheten står för. Varje år avsätts totalt 18,5 procent av den inkomst som är pensionsgrundande till den allmänna pensionen och av dessa består 16 procentenheter av den så kallade inkomstpensionen och resterande 2,5 av premiepensionen (Pensionsmyndigheten, 2020a). Summan som intjänats kan antingen placeras i fonder av eget val eller i det förvalda alternativet. Gör man inget aktivt val placeras alltså pengarna automatiskt i standardvalet AP7 Såfa, vilken är statens fondportfölj. Sjunde AP-fonden delar inte information kring sitt innehav och saknar därför möjligheten att erhålla en klimatmärkning samt placeras på skalan för hållbarhetsrisk på pensionsmyndighetens hemsida (Pensionsmyndigheten, 2020b). AP7 (2020) skriver dock i sin hållbarhetsrapport att klimatarbetet har trappats upp, men erkänner att takten är alldeles för låg och måste öka. All premiepension som inte aktivt placeras i ett eget val hamnar därmed i en fond som väljer att inte dela med sig av information kring sitt innehav eller vidare detaljer om sitt hållbarhetsarbete. Trots att premiepensionen är en relativt liten del av den allmänna pensionen är den likväl viktig och kan i längden komma att utgöra en stor del av det sparade kapitalet (Pensionsmyndigheten, 2019c), vilket ger ytterligare stöd för den forskning vi kommer bedriva.

1.2 Problembeskrivning

Att den accelererande klimatförändring vi ser idag utgör ett stort hot för såväl människan som jorden råder det ingen tvekan om. Enligt Världsnaturfonden (2020) är i princip samtliga klimatforskare eniga om att den här förändringen kan härledas till mänskliga aktiviteter. Hur

vi människor agerar idag ger dels konsekvenser i närtid, men även i hundratals år framöver. Majoriteten av den förstärkta växthuseffekten härstammar enligt Världsnaturfonden (2020) från koldioxidutsläpp, vilket visar på hur oerhört viktigt varje beslut är där företag är involverade som på något vis bidrar till denna typen av utsläpp. Många av oss anser att vi förstår vikten av att handla hållbart för att inte leva över våra, eller nästa generations, tillgångar och menar att vi på flera vis ser konsekvenserna på klimatet i vårt samhälle. Vad vi dock bör vara medvetna om är att många konsekvenser inte syns förrän efter flera år. Det kan inte tryckas nog på hur viktigt varje beslut är för att uppnå en hållbar utveckling för klimatet (Världsnaturfonden, 2020).

Klimat och hållbarhet är på grund av den allvarliga accelerationen i klimatförändringen högaktuella ämnen som individer påminns om dagligen genom rådande miljösituation. Med det ökade intresset som utgångspunkt förväntas den ökade miljömedvetenheten speglas i folks dagliga beteende, vilket i viss utsträckning har kunnat bekräftas (Bassen et al, 2019). Detta konstaterande ligger till grund för teorin att även sådana beslut som kapitalplaceringar förväntas präglas av hållbarhet och inom detta område råder det en betydande brist i forskningen. Traditionella teorier för beslutsfattande är tudelade kring vilka faktorer som påverkar människan vid en sådan situation. Markowitz (1952) teori om den rationella investeraren menar att investerare endast tar risk och avkastning i beaktande vid ett investeringsbeslut. Senare forskning kring beslutsfattande har dock kommit fram till att även mjukare värden såsom känslor och värderingar kan ha en inverkan (Statman, 2005). Festinger (1957) menar att oavsett vilka faktorer som tas hänsyn till vid beslutsfattande kan en individ vars tanke och handling skiljer sig åt uppleva något som kallas kognitiv dissonans. Om en individ värnar om hållbarhet men väljer att inte investera hållbart uppstår således kognitiv dissonans, vilket är en situation individen i högsta grad vill undvika (Festinger, 1957). Ifrågasättandet av den mänskliga rationaliteten fick ämnet beteendekonomi att växa som forskningsområde, som studerar människans agerande i ekonomiska sammanhang (Thaler, 2015). Därefter växte också beteendefinans som en gren av beteendekonomin, som forskar på individens beteende specifikt på aktiemarknaden. Dock finns det en forskningslucka kring hur människan tar ställning till hållbarhet vid investeringsbeslut, en lucka som inte bara anses omfattande på grund av sin storlek utan också brådskande att fylla på grund av det accelererande klimathotet (Naturskyddsföreningen, 2020).

Regeringens kommittédirektiv *Grönt sparande* tillkom delvis för att uppfylla målen i Parisavtalet samt de globala målen (dir. 2018:75). Ett av de ledande målen i Parisavtalet, det globala klimatavtal som togs fram 2015 för att främja hållbar utveckling (Regeringskansliet, 2016), är att investeringar ska göras i enlighet med den utveckling som önskas i riktning mot lägre utsläpp av växthusgaser samt motståndskraft mot klimatförändringar (dir. 2018:75). För att fullfölja regeringsuppdraget har Pensionsmyndigheten (2019b) lanserat åtgärder med hopp om att underlätta individens möjlighet att göra hållbara fondval. Exempelvis har en koldioxidindikator införts i enlighet med strävan efter att uppmuntra investeringar som är mindre koldioxidintensiva samt ett filter som kan användas för att exkludera fonder som investerar i verksamheter som individen inte vill spara i.

Att märka fonder utifrån dess egenskaper på det viset som Pensionsmyndighetens gör eller att presentera alternativ i en viss ordning kan betecknas som en nudge, vilket har redogjorts för tidigare. Nudging är en relativt ny teori som syftar till att påverka människor till att fatta ett visst beslut. Nudging kan antingen användas i syfte att få människor att fatta bättre beslut för sin egen skull eller för omgivningens skull (Thaler & Sunstein, 2008). På så vis kan nudging vara en användbar strategi för att främja hållbart beteende, både för individen och omgivningen (Naturvårdsverket, 2014). Vidare styrker forskning kring specifikt premiepensionssystemet även att nudging skulle kunna ha en effekt vid ett placeringsval av just premiepensionen (Cronqvist et al., 2018) och än mer specifikt att det skulle kunna främja hållbara investeringar (Pilaj, 2017).

Behovet av fler hållbara investeringar är enormt på grund av det omfattande klimathot vi står inför, vilket kräver att alla bidrar till att påskynda omställningen till en hållbar samhällsutveckling genom att fatta beslut som gynnar denna. Vi ämnar minska den befintliga forskningsluckan kring hållbara investeringar genom att öka kunskapen om hur hållbara investeringar kan främjas inom ramen för premiepensionssystemet. Denna studie ämnar undersöka effekten av en nudge vid ett investeringsbeslut med hjälp av en enkätstudie med experiment. Nudgen utgörs av en reflektion över respondentens egna värderingar och tar därav stöd i teorin om kognitiv dissonans för vilken det redogörs vidare under punkt 2.2. Det praktiska problemet vi ska undersöka är privatpersoners premiepensionssparande och det

teoretiska problemet utgörs således av kognitiv dissonans. På så vis ankras undersökningen både i den verkliga och den akademiska världen.

1.3 Syftet med arbetet

Syftet med denna uppsats är att undersöka huruvida individer tenderar att välja mer hållbara premiepensionsplaceringar när de påminns om sina värderingar kring hållbarhet och får tid att reflektera över dem. Uppsatsens övergripande frågeställning är formulerad enligt följande:

- Kan nudging främja hållbara premiepensionsplaceringar?

Med utgångspunkt i teorin om kognitiv dissonans har vår metod till skillnad från tidigare forskning, exempelvis Glac (2009), stort fokus på individens egna hållbarhetsvärderingar och ämnar undersöka möjligheten att genom mjuka värden påverka en premiepensionsplacering åt det mer hållbara. För att undersöka huruvida det är möjligt eller inte inkluderar metoden en hypotesprövning där hypotesen som ställts upp och ska prövas lyder:

”En individ som får reflektera över sina värderingar kring hållbarhet innan en premiepensionsplacering tenderar att i högre utsträckning välja ett hållbart alternativ”.

1.4 Uppsatsens bidrag

Hållbarhet har blivit ett högaktuellt ämne på grund av det rådande klimathotet. Likaså är privatekonomi i form av pensionssparande ständigt ett högaktuellt ämne för människan. Genom att undersöka en kombination av två så aktuella ämnen kan resultatet av rapporten komma att bidra till nya insikter som kan möjliggöra framsteg för såväl miljön som privatpersoner samt de vars dagliga arbete innefattar frågor kring pensionssparande. Privatpersoner som kan räknas in bland de som potentiellt kan gynnas av undersökningen är både alla som tjänstgör, då alla som arbetar i Sverige tjänar in till sin premiepension (Pensionsmyndigheten, 2019c), samt alla som har ett intresse att gynna hållbar utveckling.

I enlighet med den vidare forskning Naturvårdsverket (2014) uppmuntrar till inom nudgeområdet i allmänhet och grön nudging i synnerhet, väntas uppsatsen bidra till att minska den forskningslucka myndigheten pekade på i sin rapport. Behovet som väntas tillfredsställas kretsar kring nudgings effektivitet, dess teoretiska underbyggnad samt praktiska tillämpningar. Genom att undersöka ett potentiellt verktyg för att kunna öka andelen hållbara premiepensionsplaceringar och därmed minska koldioxidutsläppet kan uppsatsen även komma att bidra med en pusselbit till det högre syftet, nämligen att uppnå en hållbar utveckling globalt där samhället som helhet varken lever över sina eller framtida generationers tillgångar.

1.5 Uppsatsens upplägg

Resterande del av uppsatsen är indelad i sex större kapitel. Härnäst följer kapitel två med en redogörelse för den teoretiska referensramen med huvudsakligt fokus på investerares preferenser, teorin om nudging och kognitiv dissonans. Kapitel tre innehållande en litteraturgenomgång av tidigare forskning inom nudging, hållbara investeringar samt premiepensionsfonder. Det fjärde kapitlet innehåller en omfattande presentation av metoden som använts samt processen för datainsamling, bland annat en redogörelse för enkätdesign, urval och metodkritik. I kapitel fem presenteras det empiriska resultatet av studien. Kapitel sex innehåller en diskussion och kapitel sju presenterar de slutsatser som kan dras utifrån studiens resultat, slutgiltigt bidrag samt förslag på vidare forskning.

2. Teoretisk referensram

I den teoretiska referensramen kommer det redogöras för de huvudsakliga teorier som ligger till grund för uppsatsen. Kapitlet presenterar såväl traditionella teorier som mer moderna teorier. Vidare utvecklas teorin om nudging under punkt 2.3 samt dess praktiska tillämpning genom olika metoder och system.

2.1 Investerares preferenser

Synen på människan som nyttomaximerare härstammar från den neoklassiska ekonomiska teorin och ur den synvinkeln är ekonomi en objektiv vetenskap där individens värderingar inte har en inverkan (Statman, 2005). Markowitz teori ”Modern Portfolio Theory” (1952) är en välkänd modell vilken företräder den neoklassiska synen på människan som rationell. Teorin pekar på att en människas investeringsbeslut endast bestäms av två variabler, nämligen risk och avkastning. Andra faktorer såsom socialt ansvarstagande och aktieutdelning anses inte ligga i rationella investerares intresse och faller därför utanför teorin (Statman, 2005).

När investerare står inför ett placeringsval för vilket alternativen har samma förväntade avkastning väntas investeraren följaktligen välja kombinationen med lägst varians. Skulle två kombinationer inneha samma varians och förväntad avkastning menas investeraren föredra den med högst förväntat värde (Lintner, 1965). Den här investeraren kom att kallas ”homo economicus” och menas vara orealistisk då den grad av rationalitet kräver omänskliga färdigheter som enorm tankekraft och obegränsat minne. Thaler och Sunstein (2008) väljer istället att beskriva människan som ”homo sapiens”. Författarna anser att människan är mer verklig och styrs av en kombination av känslor, värderingar och rationalitet, men har en begränsad rationalitet vilken inte kräver några omänskliga färdigheter vad gäller minne eller intellekt.

Människan kan alltså maximera sin nytta på fler plan än bara det finansiella (Statman, 2005). Detta påvisades av Kahneman och Tversky (1979) genom ”prospect theory”, som pekade på att individer ansåg att undvika en förlust gav större nytta än att få samma givna summa som vinst. Vidare kunde de även visa på att människans ställningstagande influerades av hur de

olika valen ramats in. När ifrågasättandet av människans rationalitet inleddes började ett nytt ämne att forskas på, nämligen beteendekonomi, som studerar hur människan agerar i ekonomiska sammanhang. Som en gren av beteendekonomi bildades beteendefinans som forskar på hur individer agerar på aktiemarknaden (Thaler, 2015). Denna forskningen har ändrat synen på människan som fullt rationell då det påvisats att även andra aspekter än bara risk och avkastning faktiskt tas i beaktande vid ett investeringsbeslut (Glac, 2009). Ett ytterligare stöd för teorin att fler aspekter än risk och avkastning har en inverkan vid ett investeringsbeslut är den successiva ökning av SRI som kunnat observeras (Bassen et al., 2019). Detta då avkastningen tenderar att vara lägre för SRI i verkligheten (dir. 2018:75) och hållbarhet kan fastställas som ytterligare en aspekt som påverkar valet.

2.2 Kognitiv dissonans

En individ med starka värderingar kring ett ämne, exempelvis hållbarhet, men som inte tar dessa i beaktande vid ett beslut kan enligt Festinger (1957) uppleva vad som kallas för kognitiv dissonans. Kognitiv dissonans uppstår när värderingar inte överensstämmer med verkliga handlingar och upplevs ofta som ett obehag då människan vill leva i enlighet med sina värderingar (Festinger, 1957). Ett exempel på kognitiv dissonans är en individ som anser att röka cigaretter är farligt, men trots detta röker. Ett annat exempel som kan användas för att förklara kognitiv dissonans är om en god vän visar sig ha begått en kriminell handling. I ett sådant fall upplevs en obekväm situation på grund av kognitiv dissonans då denna handling inte överensstämmer med tron om att vännen är en god människa (Olsen, 2008). Det finns två sätt att minska den kognitiva dissonansen, individen kan ändra sitt beteende, alternativt ändra sin attityd (Festinger, 1957).

Teorin om kognitiv dissonans har inom beteendefinans använts som en tänkbar förklaring till varför somliga investerare inte har sålt aktier som gått med förlust samt varför en del fortsätter att köpa aktier som går med förlust. Detta kan förklaras av att investeraren upplever kognitiv dissonans, investeraren vill inte tillkännage att denne tidigare har fattat bristfälliga beslut och fortsätter då istället samma handlande (Ady, 2018).

Enligt Olsen (2008) är ny forskning inom beslutsvetenskap, psykologi och experimentell ekonomi några av de faktorer som ligger till grund för beteendefinans. Beteendefinans i sin tur, där kognitiv dissonans kan utgöra en betydande faktor, antyder att de antaganden som ligger bakom traditionell ekonomi samt dess teorier är felaktiga och därför måste revideras. Traditionell finasteori består som tidigare nämnts i huvudsak av teorier och matematiska modeller för investeringsbeteende, medan kognitiv dissonans inkluderar mjukare värden i beräkningarna. På grund av den kritik som beteendefinans, där teorin och kognitiv dissonans räknas in, riktat mot traditionell finasteori har det relativt nya forskningsområdet fått erfara utmaningar vad gäller dess anseende inom finansbranschen (Olsen, 2008).

2.3 Nudging

Enligt Thaler & Sunstein (2008) är en ”nudge”, som den svenska översättningen avslöjar, en ”knuff” vilken påverkar människor i en beslutssituation till att med större sannolikhet fatta ett visst beslut. Teorin om nudging bygger på idén om att människan inte är helt rationell utan kan påverkas av andra faktorer, vilket beteendekonomin betonar. Nudging kan innefatta många olika metoder, såsom exempelvis förenkling och inramning, förändring i fysisk miljö, användandet av standardalternativ eller påverkan genom sociala normer. Viktigt med nudging är dock att det inte ska begränsa valfriheten, alltså ett verktyg som kan användas till att påverka utan att begränsa, genom att till exempel förändra ekonomiska incitament eller förbjuda ett alternativ. Nudging kan användas för att få människor att fatta bättre beslut i sin vardag, antingen för sig själva eller för omgivningen, men även av företag för att styra människor mot ett önskat beteende och därmed exempelvis kunna förutspå resultat av marknadsundersökningar eller produktval (Thaler & Sunstein, 2008).

2.3.1 Hjärnsystem ett och två

Enligt Kahneman (2011) kan hjärnan delas upp i två system med olika funktioner och användningsområden vilka är relevanta att förstå sig på vid utformandet av en nudge. System ett används i situationer som inte kräver eftertänksamhet eller någon djupare kognitiv tankeverksamhet, utan där besluten främst kan fattas per automatik utifrån rutin och vana.

Det första systemet kan alltså förstås som inpräntade strukturer och mönster som gör att vi kan anpassa oss till sociala situationer utan att reflektera (Kahneman, 2011). För system två är medvetenheten central och dessa situationer blir på så vis mer krävande. Det andra systemet används därför när beslut eller beräkningar ska göras vilka kräver vår analytiska tankeförmåga (Kahneman, 2011).

Nudging kan beroende på syfte antingen utformas mot det första eller andra systemet. Det första systemet kan ändra beteendet hos en människa utan att ändra dennes uppfattning (Mont, Lehner & Heiskanen, 2014). En nudge som riktas mot det första systemet verkar utan att personen som utsätts för den är medveten om det. Tvärtom kräver en nudge riktad mot det andra systemet en medvetenhet hos personen i fråga vilken exempelvis kan erhållas genom att denne får reflektera över sina värderingar innan beslutet (Lin, Osman & Ashcroft, 2017).

2.3.2 Olika metoder av nudging

Som tidigare nämnts är de fyra vanligaste metoderna av nudging förenkling och inramning av information, förändring av fysisk miljö, användandet av standardalternativ samt sociala normer. Dessa bygger på antagandet att människors beslut kan påverkas av hur beslutssituationen framställs. Nedan följer en kort beskrivning av de fyra metoderna.

2.3.2.1 Förenkling och inramning av information

Förenkling och inramning av information är en typ av nudging som syftar till att hjälpa människan att göra rätt val. En förenkling innebär att information framställs på ett begripligt sätt, vilket ska förenkla komplicerade val som en individ kan stå inför, såsom finansiella investeringar (Mont et al., 2014). Inramning handlar om hur man presenterar information på så vis att utvalda aspekter betonas med syfte att aktivera individens egna värderingar. Detta för att leda dess val i önskad riktning, vilket i sin tur innebär att inramning är en nudge riktad mot hjärnans andra system då individens egna reflektioner kopplas in (Entman, 1993).

2.3.2.2 Förändring av fysisk miljö

Människan förmodas påverkas av den fysiska miljö denne befinner sig i och förändringar i denna miljö kan orsaka en beteendeförändring. Nudging används för att förändra miljön människan befinner sig i för att påverka dess val (Mont et al., 2014). Till exempel kan placeringen av mat i en matsal påverka individens val, vilket är kopplat till användningen av en system ett nudge (Thaler & Sunstein, 2008).

2.3.2.3 Standardalternativ

Standardalternativet bygger på människans motvillighet att göra vissa val. Gör individen inget val väljs automatiskt ett så kallat standardval (Thaler, 2015). Standardalternativet är en teknik som används för att exempelvis fler människor ska pensionsspara i högre grad genom att ha ett specifikt pensionssparande som standardalternativ (Thaler & Sunstein, 2008). Eftersom individen inte själv gör ett aktivt val och därmed inte analyserar och resonerar när beslutet fattas, gestaltar standardalternativet en nudge mot system ett.

2.3.2.4 Sociala normer

Sociala normer är en aspekt som antas påverka människan och genom att påminna denne om den dominerande normen ökar chansen att människan följer den, vilket alltså är en nudge mot system två (Mont et al., 2014). Människans beteende kan således påverkas av sociala normer, dock ska dessa vara tydliga och dominerande för att ha en effekt (Cialdini & Goldstein, 2004).

Av dessa fyra metoderna är tre mer relevanta för vår undersökning vilka är förenkling och inramning av informationen, användandet av standardalternativ samt sociala normer. På vilket sätt dessa tre använts redogörs för under punkt 4.2.1.

3. Litteraturgenomgång

3.1 Nudging som strategi för att främja hållbart beteende i allmänhet

Rapporten *Nudging – Ett verktyg för hållbara beteenden?* är skriven av Naturvårdsverket (2014) på uppdrag från regeringen i syfte att sammanställa kunskap och undersöka effekter av nudging. Nudging beskrivs som ett nytt sätt att leda människor i önskvärd riktning genom att påverka deras beteende utan att påverka deras värderingar. Rapporten tar avstamp i den svenska politiken, men blickar även ut internationellt, när det undersöks om det är möjligt att få individer att fatta bättre beslut, för såväl egen del som samhället i stort genom att övervinna begränsningar i den kognitiva förmågan. Vidare undersöker rapporten huruvida nudging kan användas för att forma ett mer hållbart beteende eller inte.

Genom att undersöka metoder för beteendeförändring samt statens roll i denna förändring kommer författarna fram till att det är svårt att mäta de exakta effekterna av nudging, men anser ändå att det är en användbar strategi för att främja hållbart beteende. De menar att nudging fungerar perfekt som ett komplement till andra styrmedel, att det är ett effektivt verktyg för att förstärka andra politiska verktyg samt att det omfattar beteenden som andra instrument inte kommer åt. Avslutningsvis uppmuntrar Naturvårdsverket (2014) till vidare forskning för att fylla den betydande forskningslucka de menar finns för nudging och dess effektivitet, teori samt praktiska tillämpande.

3.2 Nudging mot system två mest effektivt för investeringsbeslut

Bassen et al. (2019) har i sin artikel *Climate Information in Retail Investors' Decision-Making: Evidence from a Choice Experiment* undersökt, med hjälp av ett experiment på privatinvesterare, hur väl en nudge riktad mot hjärnans första system fungerar när det gäller investeringar. Undersökningen visade att människor tenderar att använda sig av hjärnans andra system, det medvetna systemet vilket kräver mer av vår analytiska förmåga vid ett investeringsbeslut och därmed inte påverkades av en nudge riktad mot det första systemet i samma utsträckning. Detta menas bero på att beslut kring investeringar är mer komplicerade än andra beslut och kräver därmed noggrann analys. Artikeln stödjer därmed beslutet att rikta vår nudge till det andra systemet genom att låta individen reflektera över sina värderingar

innan de genomför placeringsvalet. Vidare pekar Lin et al. (2017) på att det finns forskning som menar att en nudge riktad mot hjärnans andra system skulle generera en mer långsiktig effekt än en nudge riktad mot det första systemet. Likaså kan detta stödja valet av att rikta nudgen i denna uppsats mot hjärnans andra system.

I artikeln *When nudges are forever: Inertia in the Swedish Premium Pension Plan* beskriver Cronqvist et al. (2018) två olika typer av nudging samt effektiviteten av dessa utifrån system ett och två liksom Bassen et al. (2019). Forskning som gjorts under de senaste två decennierna visar att funktioner i valarkitekturen som tidigare ansetts vara irrelevanta enligt traditionella ekonomiska analyser kan ha en effekt på beteendet. Den svenska valarkitekturen skapade ett offentligt pensionssystem baserat på den normala neoklassiska ekonomiska teorin. Detta med en kombination av fritt inträde, ohämmad konkurrens och fritt val. Det inkorporerades två viktiga nudges, nudge ett och två. Nudge ett tar avstamp i den första av nudgemetoderna och kan beskrivas som en standardfond för de individer som själva inte gör ett aktivt val. Nudge två innebar att regeringen bestämde sig för att uppmuntra individer till att skapa sin egen portfölj. Detta genom offentliga uttalanden samt en välfinansierad reklamkampanj. Vid millenniumskiftet visade sig den andra nudgen vara vinnaren i effektivitet. Den reklam som regeringen presenterade fick den effekt som önskades då två tredjedelar av pensionsspararna valde att göra sin egen portfölj. Cronqvist et al. (2018) menar att lärdomen är att trots det faktum att standardval anses effektivt kan en sådan nudge övervinnas av en mer informativ kampanj vad gäller metodens effektivitet. Därmed kan effektiviteten av en nudge riktad mot system ett respektive två med större säkerhet även väntas gälla för premiepensionssystemet.

3.3 Definitionen av hållbara fonder

Pensionsmyndigheten (2018) klargör i sin rapport *Statistik kring hållbara fonder inom premiepensionssystemet, 2017* vad som krävs för att en fond ska anses vara hållbar. Pensionsmyndigheten skriver att till hållbara fonder räknas de fonder som fått en M/E-märkning, vilket innebär att de tar hänsyn till miljö och/eller etik i sina placeringar. Fondbolagen kan ha olika definitioner av vad de anser att hållbarhet innebär, men för att få märkningen behöver förvaltaren ansöka om märkningen hos Pensionsmyndigheten. Ansökan görs genom att informera Pensionsmyndigheten om att bolaget har en fond som de menar

uppfyller de krav som ställts upp tillsammans med Swesif, en organisation som arbetar till förmån för hållbara placeringar (Swesif, 2020). I samband med ansökan behöver bolaget ha en utförlig plan för hur fonden tar hänsyn till miljö och/eller etik vid sina placeringar samt ha en systematisk och regelbunden uppföljning av denna inriktning. Vidare ska fonden även ha fyllt i Hållbarhetsprofilen, ett fondfaktablad vilket syftar till att på ett överskådligt vis informera fondsparare kring hur kriterier för hållbarhet tillämpas i en fonds förvaltning samt möjliggöra en enklare jämförelse fonder emellan.

3.4 Nudging som strategi för att främja investeringar i hållbara fonder

Glac (2009) skriver i sin artikel *Understanding Socially Responsible Investing: The Effect of Decision Frames and Trade-off Options* att frågan om varför vissa investerare utövar SRI och andra inte i hög grad är obesvarad. För att undersöka detta utvecklar Glac en modell för beslut att utöva SRI, som är grundad i litteraturen om kognition. Vidare genomfördes ett experiment på studenter för att undersöka huruvida inramning, den typ av nudging som presenteras under punkt 2.3.2.1, kan påverka en individ till att engagera sig mer i SRI samt hur mycket denne är villig att offra för att prioritera SRI framför konventionella investeringar. Experimentet som utfördes visade att inramning av alternativen vid ett investeringsbeslut påverkar sannolikheten att en investerare i högre grad engagerar sig i SRI.

4. Metod & datainsamling

I syfte att undersöka om individer tenderar att välja mer hållbara premiepensionsplaceringar när de påminns om sina värderingar kring hållbarhet och svara på om nudging kan främja hållbara premiepensionsplaceringar har en empirisk studie genomförts. Studien är naturligtvis en förenkling av hur det ser ut i verkligheten och gjordes i form av en enkätundersökning med ett experiment. En hypotesprövning genomfördes för att besvara frågeställningen och den hypotes som har prövats utformades med utgångspunkt i teorin om kognitiv dissonans. Hypotesen gav på så vis stöd till påståendet att en individ borde investera i enlighet med sina värderingar för att undvika kognitiv dissonans och var formulerad enligt följande:

”En individ som får reflektera över sina värderingar kring hållbarhet innan en premiepensionsplacering tenderar att i högre utsträckning välja ett hållbart alternativ”.

4.1 Undersökningsmetod

Inom den företagsekonomiska forskningen har kvantitativ metod länge använts och kännetecknas av att kunna mäta och analysera variabler genom statistiska modeller (Bryman & Bell, 2017). Det var även en sådan metod som använts i denna studie och ansågs vara lämplig då det fanns goda möjligheter att mäta och analysera de variabler som använts i studien. Eftersom det kausala sambandet mellan en beroende och en oberoende variabel skulle undersökas passade den kvantitativa metoden bättre än den kvalitativa, vilken präglas av ord snarare än siffror och beskrivs mer som en induktiv bild av förhållandet mellan teori och forskning (Bryman & Bell, 2017).

Den kvantitativa metoden utmärks av ett flertal undersökningsformer och i denna uppsats har “survey”, motsvarande undersökning i svenska termer, i kombination med ett experiment valts, även kallat “survey experiment” (Marsden & Wright, 2010). Enligt Denscombe (2014) består en “survey” i regel av intervjuer eller enkäter och i denna studie är det ett enkätformat som använts. Fördelen med att göra en undersökning med detta format är dess enkelhet och kostnadseffektivitet samt att survey i allmänhet genererar generaliserbarhet, då forskaren har möjlighet att i högre utsträckning kunna välja ett representativt urval ur vald population

(Bryman & Bell, 2017). Datainsamlingen har alltså genomförts med hjälp av en enkätundersökning med ett experiment. I denna studie har två enkäter delats ut, varav den ena innehöll en manipulation, i detta fall en nudge. Den enkäten med en nudge har delats ut till en experimentgrupp och den andra enkäten utan nudge har delats ut till en kontrollgrupp. Det enda som skiljde enkäterna åt var således nudgen. Ett klassiskt experiment innehåller ett förtest och eftertest, en kontrollgrupp, slumpmässigt urval av vilka som är en del av experiment- respektive kontrollgruppen samt en manipulation av den oberoende variabeln (Denscombe, 2014). Experimentet som genomförts i denna studie klassas således inte som ett traditionellt experiment, då ett för- och eftertest saknas. Anledningen till att detta ej genomförts är att processen hade blivit betydligt längre samt praktiska problem såsom begränsad möjlighet till återkommande kommunikation med respondenterna.

4.2 Enkätdesign

Enkäten med nudge var uppdelad i tre delar: nudge, placeringsval av premiepension samt kontrollfrågor. Enkäten utan nudge innehöll sålunda endast de två sista sektionerna, placeringsval samt kontrollfrågor. Enkäten återfinns som bilaga. Som nämnts i avsnittet ovan har enkätundersökningen genomförts på så vis att en experimentgrupp har fått den speciellt utformade enkäten vilken innehöll nudgen, medan kontrollgruppen har fått en neutral enkät utan nudge. Nudgeenkäten syftade till att influera respondenternas val av premiepensionsplacering till ett mer hållbart. De svar som insamlats från enkäten med nudge har sedan jämförts med svaren från enkäten utan. Tanken var från början att mäta respondenternas hållbarhetsvärderingar i sig, men istället för att göra det förväntades dessa värderingar speglas i placeringsvalet. I studien har nudgen använts som en oberoende variabel och valet av en hållbar premiepensionsfond som den beroende variabeln. Om de respondenter som erhållit nudgen i högre grad har valt att placera en större summa pengar i den hållbara pensionsfonden pekar således detta på ett eventuellt samband mellan dessa variabler.

Det har gjorts noggranna överväganden hur enkäten skulle utformas. En tanke var att dela ut enkäten i ett pappersformat. Dock ansågs risken att respondenten skulle hoppat över frågor

vara stor. Det efterföljande alternativet var att skapa en digital enkät via en hemsida, surveymonkey.com, vilket blev det valda formatet för studien. Fördelen med denna metod var att enkäten kunde öppnas via en länk och ändå bibehålla respondentens anonymitet. På så vis underlättades utdelningen av enkäten då den kunde spridas via mail. I ett digitalt format finns även möjligheten att skapa obligatoriska frågor, vilket ansågs vara till stor fördel för att reducera bortfall. Utöver detta möjliggjorde formatet en löpande uppföljning av fördelningen av demografiska variabler grupperna emellan vilket var avgörande för att uppnå den homogenitet som krävdes för att kunna dra slutsatser utifrån vårt experiment.

4.2.1 Nudgen

Det finns flera metoder av nudging (se punkt 2.3) och i vår undersökning är tre av de fyra mer relevanta. Standardalternativ är relevant för ämnet i stort medan förenkling och inramning av information samt sociala normer är mer relevant vid utformandet av vår nudge. Till att börja med är standardalternativ generellt sett en aktuell fråga för pensionsfrågor då avsaknaden av ett aktivt beslut från pensionstagaren innebär som beskrivet i bakgrunden att det förvalda alternativet träder in, vilket i nuläget är AP7-fonden (Pensionsmyndigheten, 2019a). Vid ett investeringsbeslut kan komplexiteten samt betoningen av informationen komma att vara avgörande för hur utfallet blir, vilket även gör förenkling och inramning av information aktuellt för vår undersökning. Vi ämnar placera informationen på en lämplig nivå för en genomsnittlig investerare att förstå för att inte komplexiteten på något vis ska hindra studien, utan att för den delen göra avkall på kvaliteten av den finansiella informationen. Betoningen kommer vara identisk mellan enkäterna men kan komma att upplevas annorlunda utifrån den nudge vi valt, vilket är i linje med Mont et al. (2014). I vårt fall är även sociala normer ett aktuellt ämne på så vis att en människa som blir påmind om en norm vid ett visst beslutstillfälle tenderar att följa normen i större utsträckning än de som inte blir påmind om normen (Mont et al., 2014). På ett liknande vis ämnar vi påminna investeraren om specifika värderingar innan placeringsvalet, men i vårt fall handlar det om individens egna värderingar gällande hållbarhet, för att sedan undersöka i vilken grad denna nudge påverkade beslutet.

En nudge kan riktas mot hjärnans system ett eller två. Nudgen som riktas mot system ett innebär att en individ som exponeras för nudgen inte är medveten om det. Nudgen riktad mot system två verkar istället när beslut ska tas som kräver mer eftertanke och analys (Lin et al., 2017). Bassen et al. (2019) menar att en nudge riktad mot hjärnans andra system är mest optimalt vid ett investeringsbeslut då det krävs en mer noggrann analys. Av den anledningen utformades nudgen på så vis att respondenten tilläts fundera kring vad denne tyckte om hållbarhet innan placeringsvalet för att utnyttja system 2. Nudgen bestod av fyra påståenden om hållbarhet som respondenten fick ta ställning till. Under varje påstående återfanns en femgradig likertskala som respondenten fick kryssa i. Ett på skalan innebar att respondenten inte instämde alls och fem innebar således att respondenten instämde helt med påståendet. Fördelen med att använda en likertskala som denna var att respondenten behövde göra en bredare reflektion än till exempel vid flervalfrågor, vilket var hela syftet med nudgen. Respondenten svarade dessutom på en fråga om prioriteringar vid ett investeringsbeslut där fem olika aspekter rankades. Tanken med att ställa en annan typ av fråga än ett påstående var att undvika att individen skulle hastiga igenom enkätens påståenden utan att aktivt reflektera över innehållet och istället påkalla en medvetenhet med detta formatbyte. Vad respondenten svarade hade egentligen ingen betydelse för det experimentet vi har genomfört, utan det som var essentiellt var det faktum att respondenten fick tid att aktivt reflektera kring sina värderingar gällande hållbarhet. Nudgens innehåll kan ses i uppsatsens bilaga.

4.2.2 Placeringsval

Respondenten har fått göra ett placeringsval med fyra olika fondalternativ där 100 000 kr fick placeras fritt mellan alternativen. Det fanns en kort beskrivning om de olika alternativen angående fondens avgift, risk, värdeutveckling samt hållbarhetsprofil. En av fonderna för premiepensionen, alternativ tre, var den hållbara fonden. Hypotesen som har ställts upp och skulle testas byggde på tanken att en individ med starka värderingar rörande hållbarhet borde ta dessa i beaktande vid samtliga beslutssituationer för att undvika kognitiv dissonans, speciellt om denne får tid till att reflektera över dem innan beslutet fattas. Eftersom kognitiv dissonans är ett tillstånd som människan ogillar, bör hållbarhet tas i beaktning vid investeringsbeslutet om individen värnar om hållbarhet (Festinger, 1957). Vi har tagit

avstamp i verkligheten och valt fyra av de mest populära globalfonderna på marknaden för pensionsparande vid utformandet av de olika alternativen. Detta innebar att vi med stöd av verklig data från Pensionsmyndigheten med säkerhet kunde säga att samtliga fonder var attraktiva alternativ beroende på vilka av variablerna fondavgift, risk, värdeutveckling och hållbarhet individen la mest vikt vid.

För hållbarhetsskalan som presenteras i varje fondalternativ har inspiration hämtats ur verklig data och därefter placerats på en femgradig skala. Alla fonder i enkäten har således byggts upp efter hur det ser ut i verkligheten. Den definition av en hållbar fond som tillämpats genom hela uppsatsen är den vilken det redogörs för i Pensionsmyndighetens rapport (2017). Riskskalan i enkäten, den så kallade SRRI-skalan (Synthetic Risk and Reward Indicator) har utformats i enlighet med hur risk ska presenteras i verkligheten. SRRI-skalan ska finnas med i alla fondfaktablad i Sverige och baseras på avkastningens historiska svängning, beräknat som standardavvikelse de senaste fem åren och som sedan omräknats till volatilitet, närmare bestämt årstakt (Morningstar, 2014).

Ett antagande som kan göras är att en investerare vars högsta prioritet var låg fondavgift alternativt hög avkastning framförallt placerade kapital i den andra fonden. Om en investerare inte var beredd att ta sig an en risk högre än fyra på SRRI-skalan hade både alternativ ett och fyra lägre fondavgift än alternativ två och tre. Ett av alternativen var något mer hållbart men hade något lägre värdeutveckling än det andra. För en investerare som istället prioriterade hållbarhet högst kunde den tredje fonden komma att vara mest attraktiv för placeringar. Beroende på variablernas prioritetsordning hos individen kunde alltså samtliga alternativ vara aktuella att placera sin premiepension i. Tanken var att fondalternativen inte skulle skilja sig åt alltför mycket vad gällde avgift, risk samt avkastning för att respondenten inte skulle utesluta något alternativ endast på grund av exempelvis riskaversion, men ändå kunna se tydligt vilken faktor respondenten främst beaktat vid placeringsvalet. Vad gäller antalet alternativ som presenterades ansågs färre alternativ än fyra bli för begränsat medan fler hade blivit övermäktigt och svårt att ta in för respondenten. De olika alternativen återfinns i uppsatsens bilaga.

När placeringsvalet genomförts gjordes en jämförelse mellan hur mycket respondenterna i experiment- respektive kontrollgruppen valt att placera i den hållbara fonden. Jämförelsen gjordes med hjälp av statistikprogrammet Stata där en regressionsmodell mätte nudgens effekt på graden av investeringar i den specifika fonden genom regressioner baserade på den data som samlats in genom enkäten. Regressioner mäter förhållandet mellan en beroende variabel och en eller flera oberoende variabler (Wooldridge, 2016). Regressionsmodellen OLS (Ordinary Least Squares) uppskattar minsta summan av det totala avståndet i kvadrat från varje observationspunkt till medelvärdet. OLS beräknar detta med hjälp av formeln:

$$Y = \beta_0 + \beta_1x_1 + \beta_2x_2 + \dots + \beta_kx_k + \varepsilon$$

där x_1 representerar den oberoende variabeln (nudgen) och $x_2 \dots x_k$ representerar studiens kontrollvariabler (Wooldridge, 2016). I vårt fall skulle förhållandet mellan investeringsgraden i den hållbara fonden och nudgen mätas. Genom en sådan regression kunde nudgens effekt mätas i siffror.

Samtliga regressioner har genomförts med ett robusthetstest för att säkerställa det statistiska resultatet. Ett robusthetstest kan vara en god strategi för att kompromissa mellan att helt utesluta vissa avvikande datapunkter i regressionen och att inkludera alla datapunkter och behandla dessa lika i OLS-regressionen (Verardi & Croux, 2009).

4.2.3 Kontrollvariabler

4.2.3.1 Demografiska variabler

Glac (2012) beskriver i sin artikel att vanliga och viktiga demografiska kontrollvariabler som används i litteraturen inom finans är ålder, kön, sysselsättning, inkomstnivå, utbildningsnivå och storlek på ens fond-/aktieportfölj. Det har i tidigare studier visat sig att demografiska variabler kan ha en inverkan på individens sannolikhet att investera i SRI (Glac, 2012) och därav var det av intresse att kontrollera för skillnader mellan dessa variabler i experiment- och kontrollgruppen.

4.2.3.2 Ägandet av bil och transportmedel

Ägandet av bil samt vilket transportmedel en individ vanligtvis använder kan vara en antydning på respondentens syn på transport. Enligt Naturvårdsverket (2019b) bidrar bilkörande till störst utsläpp av växthusgaser när det kommer till inrikestransporter. Att äga en bil behöver dock inte säga något om hur ofta bilen används och dessutom finns det bilar som påverkar miljön mer eller mindre. Trots detta ansågs det vara av intresse att använda bilägande som en kontrollvariabel då det kan visa på förmögenhet och konsideration gällande klimatet. Hur man transporterar sig var också av intresse då även detta kan visa på vilken hänsyn en individ tar till klimatet, till exempel att välja att åka tåg till jobbet istället för bil.

4.2.3.3 Föräldrars akademiska utbildning

Respondenterna fick också svara på om någon av föräldrarna har en akademisk utbildning, vilket kan säga en del om den omgivning individen växt upp i. En individs värderingar grundas enligt Kahle (1983) tidigt i livet och kan vara svåra att ändra på i vuxen ålder (Fulton, Manfredo & Lipscomb, 1996). På grund av detta ansågs det vara av intresse att undersöka huruvida någon av föräldrarna har en akademisk utbildning eller ej.

4.2.3.4 Riskpreferenser

Huruvida en investerare placerar hållbart kan ha sin grund i om de är riskaverta eller ej. Det finns forskning som säger att riskaverta individer har en tendens att investera hållbart (Barreda-Tarrazona, Matallín-Saez & Balaguer-Franch, 2011), vilket gjorde det intressant att undersöka hur respondenterna ser på risk. Det kan dock inte säkerställas att svaret på dessa frågor som ställts i enkäten avgör om en individ är riskavert eller inte, men frågorna kunde trots allt ge en indikation på individens riskpreferenser.

4.2.3.5 Tro på hållbara investeringar

Enkätens sista fråga handlade om respondentens tro på huruvida hållbara investeringar bidrar till ett mer hållbart samhälle, exempelvis om investeringar i en hållbar premiepensionsfond

faktiskt leder till en ökad hållbarhet i samhället. Vikten av att undersöka detta grundade sig i studier som har påvisat ett samband mellan viljan att investera hållbart och den upplevda påverkan av att investera hållbart (Brodback, Guenster & Mezger, 2019).

4.3 Urval

Enligt Denscombe (2014) kan urvalet av respondenterna komma att vara helt avgörande för resultatets trovärdighet vid genomförandet av en enkätundersökning. Ett felaktigt urval kan leda till att en studie måste förkastas i sin helhet. En teknik som ofta anses idealisk är det slumpmässiga urvalet, vilket innebär att urvalet är helt slumpartat (Denscombe, 2014). För den typ av experiment som har genomförts i det här fallet var ett adekvat urval fortfarande av stor vikt, men än mer tyngd låg vid jämförbarhet mellan experiment- och kontrollgruppen, vilket placerade homogenitet före slumpartat urval i prioritetsordningen. Så länge fördelningen av demografiska egenskaper var likartad grupperna emellan kunde experimentet utföras på ett trovärdigt vis, oavsett vilken medelinkomsten var eller hur fördelningen mellan kvinnor och män såg ut i absoluta tal (Døskeland & Pedersen, 2016). Då det var själva effekten av nudgen som skulle undersökas låg alltså fokus för urvalsgruppen på att uppnå homogenitet för att få samma variation inom experimentgruppen respektive kontrollgruppen och därmed erhålla jämförbara resultat.

Vi ämnade uppnå ett urval på 200 respondenter, 100 stycken per grupp, för att kunna dra slutsatser kring populationen utifrån resultatet. Det finns inget antal respondenter som antas vara det rätta, utan i detta fall har inspiration hämtats från tidigare studier inom beteendefinans, exempelvis från Glac (2009).

För att vara aktuell för urvalsgruppen skulle man antingen ha arbetat tidigare, arbeta vid tidpunkten för undersökningen, alternativt planera att arbeta framöver, eftersom alla som arbetar tjänar in till sin premiepension (Pensionsmyndigheten, 2019c). Med önskan om mångfald fanns en strävan efter en blandad grupp av människor sett till demografiska faktorer. För att uppnå önskad mångfald men även homogenitet använde vi oss av nyckelpersoner på ett vis som förklaras under punkt 4.4. Tack vare vårt tillvägagångssätt för

att genomföra enkätundersökningen erhöll vi en kontroll över urvalsgruppen, vilket gjorde experimentet möjligt att genomföra på ett trovärdigt sätt.

4.4 Utförande av experiment

Innan enkäten delades ut tilläts en försöksgrupp testa enkäten för att säkerställa kvalitén och för att garantera att enkäten inte var för svår för respondenterna att genomföra. Efter den respons som återkom gjordes ett fåtal justeringar för att sedan dela ut enkäten till “de verkliga” respondenterna.

För att dela ut enkäten valdes ett antal nyckelpersoner ut, vilka i syfte att bevara deras anonymitet inte kommer redovisas här. Tanken med dessa nyckelpersoner var att komma i kontakt med respondenter av olika slag, för att uppnå den mångfald som önskats. Några nyckelpersoner har varit arbetande och har på så vis kunnat dela ut enkäten till andra arbetande kollegor. Andra nyckelpersoner har varit studerande och därmed kunnat dela ut enkäten till andra studenter. Genom valen av nyckelpersoner har samtliga grupper av respondenter som önskats kunnat nås. Tack vara enkätens digitala karaktär kunde vi via den hemsida enkäten skapats genom följa fördelningen av respondenterna och deras demografiska egenskaper mellan experiment- och kontrollgruppen. Därigenom har vi löpande haft tillräckligt bra kontroll på respondenterna för att uppnå homogenitet och därmed ett jämförbart resultat.

4.5 Metodkritik

Metoden som det initialt planerades för kunde på grund av olika skäl inte genomföras. Tanken var att via en kontakt på en bank dela ut enkäter helt slumpmässigt till bankens kunder som sökte rådgivning kring fonder eller dylikt för att i högre grad skapa en verklighetsförankring. Vidare hade vi för avsikt att genomföra en intervju med kontakten på banken, både innan skapandet av enkäter för att bland annat få råd kring upplägg, men även efter att experimentet och tillhörande analyser genomförts för att skapa en bredare förståelse. Detta gick inte att genomföra dels på grund av svårigheter med den nya personuppgiftslagen

GDPR och banksekretess, men även på grund av rådande samhällssituation. Till följd av detta fick en alternativ metod utvecklas. Fördelen med den ursprungliga metoden är den bredare analysen som kunnat erhållas med hjälp av dels kvantitativa mått, men också genom intervjuer med en väl insatt person för att utvärdera resultaten ytterligare. Den alternativa metod som användes istället innebar som tidigare nämnt att utvalda nyckelpersoner skickade ut enkäterna till studiens respondenter. Detta medförde att den data som insamlats inte är fullständigt slumpmässig, vilket kan ha haft en påverkan på de regressioner som utförts. Likaså kan resultatet ha påverkats då slumpmässighet är ett av fem antaganden som ska uppfyllas när en OLS-regression ska genomföras (Wooldridge, 2016). Däremot har det säkerställts att den data som insamlats varit homogen experiment- samt kontrollgruppen emellan, i syfte att kunna jämföra nudgens effekt.

4.5.1 Validitet

Validiteten för en studie är ett av de viktigaste kriterierna och handlar om huruvida måtten som konstruerats mäter det som ämnas att mätas. Bryman & Bell (2017) menar att det finns olika typer av validitet, däribland intern validitet, extern validitet och ekologisk validitet vilka kommer att diskuteras nedan.

Den interna validiteten förklarar hur väl studien på ett trovärdigt sätt mäter det kausala sambandet mellan de variabler som granskas (Bryman & Bell, 2017). I detta fallet handlar det om det kausala sambandet mellan nudgen och valet av att investera i den hållbara fonden. Studien innefattar som tidigare nämnt ett experiment, vilket enligt Jacobsen (2017) bidrar till en god intern validitet. Det enda som skiljde mellan de två enkäterna var nudgen, vilket gjorde att god kontroll fanns över de andra variablerna. Av den anledningen anses metoden ha en solid intern validitet. Något som skulle ha påverkat den interna validiteten negativt är om respondenterna hade påverkat varandra under experimentet (Jacobsen, 2017). Om flera respondenter hade erhållit enkäten samtidigt och valt att göra den i samma rum hade risken funnits för påverkan av andra. Dock anses den risken vara liten för denna studie då respondenterna antas ha befunnit sig på olika platser när de erhållit och genomfört enkäten.

Den externa validiteten handlar om huruvida samma resultat för studien kunnat uppnås om den utförts för en större andel av befolkningen (Bryman & Bell, 2017). I denna studie har ett så brett urval som möjligt använts då premiepensionen är aktuell för alla som arbetar eller kommer att arbeta. Dessutom har vi ämnat att uppnå ett högt deltagarantal, vilket ökar generaliserbarheten. Vidare anses undersökningens externa validitet bättras ytterligare då data mäts från verkliga individer i samhället (Denscombe, 2014). Allt detta sammantaget resulterar i att den externa validiteten anses vara god för denna studie.

Ekologisk validitet handlar om det faktum att individers faktiska livssituation kan skilja sig från den miljö experimentet utförs i, vilket ifrågasätter om det resultat en studie kommit fram till är godtagbart (Bryman & Bell, 2017). Respondenterna i denna studien har erhållit enkäten via mail, vilket gjorde att individen själv kunde bestämma i vilken miljö denne svarar på enkäten. Med tanke på den ständigt pågående digitaliseringen skulle en naturlig miljö för att göra den här typen av premiepensionsplacering kunna vara via en dator i hemmet. Ett antagande som var nödvändigt för studiens ekologiska validitet, och som därför framfördes som ett önskemål till nyckelpersonerna, var att respondenterna skulle svara på enkäten när de var lediga och exempelvis inte på sin arbetsplats. Detta innebär att majoriteten av enkäterna förmodligen har besvarats i hemmet, vilket ökar den ekologiska validiteten. Viktigt att tillägga är dock att det ändå finns en risk att respondenten svarat på enkäten i en annan miljö än hemmet.

En eventuell nackdel med den metod som studien har tillämpat är att respondenten har fått göra ett hypotetiskt placeringsval och inte ett val som har en reell inverkan på vederbörandes privatekonomi. Risken med att placeringsvalet är hypotetiskt är att respondenten möjligtvis inte genomför placeringsvalet lika omsorgsfullt som om det vore respondentens egna pengar. Detta har i sin tur påvisat öka den risk för socialt accepterade svar och överensstämmer eventuellt inte med individens verkliga handling (Camacho-Cuena, García-Gallego, Georgantzis & Sabater-Grande, 2004). För att stärka den ekologiska validiteten hade nudgen, om möjligheten funnits, exempelvis kunnat placeras innan ett verkligt investeringsval för premiepension som ägt rum på pensionsmyndighetens hemsida. Tillgängligheten av denna typ av experiment är dock bristfällig av förklarliga skäl då myndigheter inte har tillgång till den typen av fria spelrum som företag kan ha då de råder under en annan reglering.

4.5.2 Reliabilitet

Reliabilitet, även kallat tillförlitlighet, handlar om att en studie bör erhålla samma resultat om den skulle testas på nytt, vilket ofta är en prövning för kvantitativa studier (Bryman & Bell, 2017). Vid insamling av data har respondenten svarat på frågor gällande riskpreferenser, vilket återspeglas i två av studiens kontrollvariabler. Ett problem som finns med frågor som dessa är att individer har olika inkomster och därmed ej samma förmögenhet. Om respondenten är förmögen kan denne känna lägre nytta av till exempel få 5000 kronor direkt i handen jämfört med att ha chansen att singla slant om 10 000 kronor. En individ med sämre förmögenhet däremot kan se 5000 kronor som mycket pengar och väljer hellre att erhålla 5000 kronor direkt. Kahneman och Tversky (1979) menar att en individ generellt har en lägre gräns för förluster och ser inte nyttan av vinsten om det finns en chans till förlust. Detta kan också påverkas av individens förmögenhet. Även om detta är en risk relaterat till reliabiliteten är frågan om risk viktig och borde visa en antydning på individens preferenser gällande risk.

I denna studie är det dock störst fokus på själva nudgen när vi pratar om reliabilitet. För att åstadkomma en god reliabilitet bör nudgen som utförts i denna studie ge ett likvärdigt resultat om studien skulle testats vid en annan tidpunkt med andra respondenter. Nudging som experiment och dess reliabilitet är ett oerhört omdiskuterat ämne då forskare menar att beteenden är anpassningsbara beroende på de omständigheter som inträffar i omvärlden (Mont et al., 2014; Lin et al., 2017). Till följd av detta finns risken att den nudge som studien ämnade att utföra hade fått ett annat resultat i en annan miljö (Mont et al., 2014; Lin et al., 2017). Med hänsyn till detta finns alltså ingen garanti att studien skulle erhålla samma resultat vid ett försök att replikera den.

4.5.3 Etiska överväganden

Vid en studie likt denna där ett experiment återfinns är det viktigt att ta ställning till etiska aspekter. Enligt Dencombe (2014) kan datainsamling som involverar individer vara problematiskt sett ur etiskt perspektiv, speciellt när det kommer till frågeformulär eller intervjuer. Individen som deltar ska inte påverkas av undersökningen, ingen fysisk skada ska

ske och privatliv ska respekteras. Vidare ska informationen som individen ger ut hållas konfidentiell och ej spridas till andra för att garantera anonymitet, såvida inte individen tillåter annat (Denscombe, 2014). Denscombe (2014) belyser tillika att forskaren speciellt bör ha etik i beaktande när studiens resultat är beroende av att syftet inte ska avslöjas till respondenterna, men även om det skulle vara så att experimentgruppen får en fördel gentemot kontrollgruppen.

Beträffande experimentet i denna studie är det ingenting som experimentgruppen fått ta del av som skulle vara en fördel gentemot kontrollgruppen. Den enda skillnaden grupperna emellan var nudgen, det vill säga de extra påståenden och frågor som experimentgruppen fick ta ställning till. Experimentet bedömdes inte inneha någon fysisk påverkan på individen, då dennes ekonomiska situation inte påverkades med anledning av att placeringsvalet var hypotetiskt. Vidare respekterades även respondentens personliga integritet genom att bevara dennes anonymitet, vilket också talar för att experimentet i denna studie inte är oetiskt. Däremot har respondenterna inte fått ta del av syftet med experimentet, vilket i sin tur kan upplevas som oetiskt, men också hade raserat trovärdigheten med hela experimentet. Trots detta anser vi att respondenten inte har kommit till skada eller påverkats negativt av manipulationen som utförts.

Emellertid har nudging ifrågasatts då det anses vara oetiskt att påverka människors beslut utan deras medvetenhet (Lin et al., 2017). Detta gäller främst nudging riktad mot det första systemet då den typen av nudge länkas till det mekaniska tänkandet. En nudge riktad mot hjärnans andra system anses dock inte vara oetiskt i samma utsträckning eftersom denna stimulerar individens kognitiva kapacitet och därav anses vara mer transparent än en nudge riktad mot det första systemet (Lin et al., 2017).

5. Empiriska resultat

För att kunna bekräfta alternativt förkasta studiens hypotes har statistiska analyser genomförts med hjälp av statistikprogrammet Stata. Den data som samlats in analyserades genom en regressionsmodell vilken presenteras under punkt 4.2.2. Hypotesen är ställd enligt följande ”*en individ som får reflektera över sina värderingar kring hållbarhet innan en premiepensionsplacering tenderar att i högre utsträckning välja ett hållbart alternativ*”, vilket gör att hypotestestet blir en jämförelse av placeringsvalen mellan experiment- och kontrollgruppen. Denna jämförelse gör den hållbara fonden till beroende variabel och nudgen till oberoende variabel. Om hypotesen stämmer bör resultatet av undersökningen visa att respondenterna i experimentgruppen valde att placera en större andel av den summan de blev tilldelade i den hållbara fonden än vad de i kontrollgruppen gjorde.

5.1 Bortfallsanalys

Som en del i bedömningen av en studies tillförlitlighet bör eventuellt bortfall analyseras. Av de totalt 248 enkätsvar som erhöles föll 39 stycken bort varav 27 tillhörde experimentgruppen och 12 tillhörde kontrollgruppen. Detta bortfall berodde på ofullständiga enkäter där majoriteten troligtvis orsakats av tekniska problem. Grunden till denna teori var det faktum att nästföljande enkätsvar kom från samma IP-adress samt hade en identisk inledning som den ofullständiga. Av den anledningen antas det vara en teknisk bugg som i vissa fall registrerar enkäten innan den är helt genomförd för att sedan även registrera den fullständiga. Systemet noterar dock detta och markerar på samtliga ofullständiga svar vilket gjorde processen att rensa bort dessa betydligt enklare. På grund av detta upplevdes ett visst bortfall i respondenter vilket egentligen var felaktigt då respondenternas fullständiga svar registrerats vid slutförandet av enkäten. Den del av bortfallet som inte misstänks ha orsakats av tekniken var så liten att det inte går att dra några vidare slutsatser om varför respondenterna inte har slutfört enkäten. Efter bortfallet återstod 105 enkätsvar från experimentgruppen och 104 stycken från kontrollgruppen. Bortfallet ansågs därmed inte vara tillräckligt omfattande för att utgöra något hot för undersökningens resultat. Bortsett från denna tekniska svårighet med missvisande bortfall har digitaliseringen underlättat enormt. Tack vare digitala hjälpmedel

kunde vi göra frågorna obligatoriska och därmed undvika det bortfall som annars kan uppstå på grund av enkelheten för respondenten att utelämna svar.

5.2 Univariata analyser

Eftersom metoden som tillämpats har upplägget av ett experiment mellan experiment- och kontrollgruppen är jämförbarhet mellan grupperna avgörande. Därav presenteras här deskriptiv statistik för att ge en överblick över studiens variabler och deras minimum-, maximum- samt medelvärden för respektive grupp.

Tabell 1. Tabellen visar deskriptiv statistik utifrån enkätsvaren. Från vänster ser vi uppsatsens kontrollvariabler, respektive grupps minimi- och maximivärde samt medelvärde, både i absoluta tal men även procentuellt utifrån deltagarantalet. Svarta siffror gäller för båda respondentgrupperna, gröna siffror för experimentgruppen (med nudge) och blåa siffror för kontrollgruppen (utan nudge).

Med nudge / Utan nudge	Minvärde	Maxvärde	Medelvärde	Procent
<i>Kvinna</i>	0	1	0,5140 / 0,5094	51 / 51
<i>Man</i>	0	1	0,4860 / 0,4906	49 / 49
<i>Ålder</i>	20	70	40,117 / 41,269	
<i>Fond 1</i>	0	100 000	14 224 / 14 948	14 / 15
<i>Fond 2</i>	0	100 000	25 729 / 39 141	26 / 39
<i>Fond 3</i>	0	100 000	50 299 / 32 868	50 / 33
<i>Fond 4</i>	0	100 000	9 748 / 13 042	10 / 13
<i>Nettoinkomst</i>	0	90' / 100'	29 039 / 25 049	
<i>Aktieportfölj</i>	0	3,5'' / 5,5''	369' / 299'	
<i>Egen utbildning</i>	0	1	0,5755 / 0,5238	58 / 52
<i>Utbildade föräldrar</i>	0	1	0,4623 / 0,2762	46 / 28
<i>Riskvillig (vinst)*</i>	0	1	0,4057 / 0,3905	41 / 39
<i>Riskvillig (förlust)*</i>	0	1	0,5472 / 0,5385	55 / 54
<i>Tro på hållbarhet</i>	0	1	0,9057 / 0,8571	91 / 86
<i>Arbeta/Lön</i>	0	1	0,6603 / 0,6384	66 / 64
<i>Student/Studiemedel</i>	0	1	0,2925 / 0,2667	29 / 27
<i>Pensionär/Pension</i>	0	1	0,0472 / 0,0949	29 / 27
<i>Bilägare</i>	0	1	0,5849 / 0,6095	58 / 61

* För riskfrågorna gäller 0 = få/betala direkt och 1 = singla slant

5.3 Bivariata analyser

Bivariata analyser används för att finna eventuella samband mellan två variabler samt testa huruvida sambandet är signifikant eller inte (Bryman & Bell, 2017).

Steg 1

Den första bivariata analysen som genomfördes var en multipel regressionsanalys i syfte att kontrollera för sambandet mellan den hållbara fonden, den beroende variabeln, och studiens övriga variabler. Med denna typ av analys kontrolleras falska samband, vilket innebär att ett samband mellan två variabler egentligen kan bero på och förklaras av en annan variabel än den oberoende (Bryman & Bell, 2017). Exempelvis hade ett falskt samband i vår undersökning kunnat vara en högre grad av investeringar i den hållbara fonden på grund av andra anledningar än nudgen, såsom demografiska variabler eller inkomst. Multipel regressionsanalys används alltså för att mäta huruvida man kan säkerställa ett kausalt samband mellan den beroende och oberoende variabeln eller ej genom att ta resterande kontrollvariabler i beaktande. Regressionstabellen nedan presenterar statistiskt signifikanta samband med en signifikansnivå på 0,05 vilket innebär att vi med 95% säkerhet kan säga att ett samband mellan variablerna inte beror på slumpen.

Tabell 2. Regressionsanalys genererad i statistikprogrammet Stata. Talen i kolumnen under "Coef." representerar respektive variabels koefficient, alltså dess effekt på den beroende variabeln. Talen i kolumnen under "P>|t|" visar variabelernas p-värde vilket i sin tur avgör variabelns signifikans.

Fond 3	Coef.	Robust Std. Err.	t	P > t	[95% Conf. Interval]	
<i>Nudge</i>	14.18869	4.32744	3.28	0.001	5.650907	22.72647
<i>Kvinna</i>	-0.0864844	4.150976	-0.02	0.983	-8.276112	8.103143
<i>Ålder 20-29</i>	18.14809	22.24593	0.82	0.416	-25.7418	62.03798
<i>Ålder 30-39</i>	31.67258	22.37616	1.42	0.159	-12.47426	75.81942
<i>Ålder 40-49</i>	30.7077	2222.43107	1.37	0.173	-13.54746	74.96286
<i>Ålder 50-59</i>	27.93371	21.72185	1.29	0.200	-14.92221	70.78962
<i>Ålder 60-69</i>	20.02601	19.30729	1.04	0.301	-18.06613	58.11814
Bil / Koll / Cykel	-10.78324	6.961594	-1.55	0.123	-24.51805	2.951574
<i>Bil / Koll / Cykel</i>	-9.581054	6.451834	-1.49	0.139	-22.31014	3.148031
<i>Bilägare</i>	0.4307611	2.723036	0.16	0.874	-4.941628	5.80315
<i>Valt en annan prod</i>	-3.884158	4.336393	-0.90	0.372	-12.4396	4.671289
<i>Blivit tipsad om</i>	-2.943211	4.841353	-0.61	0.544	-12.49491	6.608491
<i>Betalat mer för</i>	5.982582	5.32762	1.12	0.263	-4.528495	16.49366
<i>Prioriterat hållbarhet</i>	4.015485	5.021904	0.80	0.425	-5.892433	13.9234
<i>Aktivt undersökt</i>	1.621946	4.524177	0.36	0.720	-7.303986	10.54788
<i>Egen utbildning</i>	5.294491	4.755727	1.11	0.267	-4.088276	14.67726
<i>Utbildning föräldrar</i>	9.985832	4.595498	2.17	0.031	0.9191881	19.05248
<i>Singla få</i>	-4.989435	4.198559	-1.19	0.236	-13.27294	3.294071
<i>Singla bet</i>	4.120695	4.4953	0.92	0.361	-4.748265	12.98966
Arb / Stu / Pen	-23.44749	12.2896	-1.91	0.058	-47.69414	0.7991638
<i>Arb / Stu / Pen</i>	-15.99797	16.36259	-0.98	0.329	-48.2804	16.28445
Lön / Stu / Pen	5.356302	18.3855	0.29	0.771	-30.9172	41.6298
<i>Lön / Stu / Pen</i>	8.9296	20.85436	0.43	0.669	-32.21482	50.07402
<i>Tro på hållbarhet</i>	9.841622	7.489506	1.31	0.190	-4.934727	24.61797
<i>_cons</i>	13.885	13.00194	1.07	0.287	-11.76707	39.53706

Steg 2

För regressionen i tabell 3 begränsades antalet variabler till de som ansågs vara mest relevanta enligt den multipla regressionsanalysen samt undersökningen i sin helhet. Innan vidare analys av regressionens resultat kan det först fastställas att modellen är signifikant i sin helhet då dess relativt höga F-värde på 8,75 samt låga P-värde på 0,0000 talar för detta. F-värdet jämför variationen inom respektive grupp med variationen grupperna emellan. Ett högt F-värde visar på en större variation mellan grupperna samt en mindre variation inom respektive grupp. Ett lågt F-värde kan innebära att samtliga undersökningsgrupper har samma medelvärde vilket indikerar att en vidare analys av skillnader mellan grupper vore oväsentlig. På ett liknande vis skulle ett p-värde över 0,05 för modellen innebära att modellen inte är signifikant och bör förkastas i sin helhet (Wooldridge, 2016). Utifrån siffrorna i tabell 3 kan vi dock konstatera att modellen är signifikant i sin helhet, vilket ger stöd för vidare undersökning av datan.

Tabell 3. Regressionsanalys genererad i statistikprogrammet Stata. Talen i kolumnen under “Coef.” representerar respektive variabls koefficient, alltså dess effekt på den beroende variabeln. Talen i kolumnen under “P>|t|” visar variablernas p-värde vilket i sin tur avgör variabelns signifikans.

Number of obs	209
F(4,204)	8.75
Prob > F	0.0000
R-squared	0.1357
Root MSE	28.039

Fond 3	Coef.	Robust Std. Err.	t	P > t	[95% Conf. Interval]	
<i>Nudge</i>	14.72771	4.130915	3.57	0.000	6.582944	22.87247
<i>Egen utbildning</i>	2.811369	3.787078	0.74	0.459	-4.655464	10.2782
<i>Utbildning föräldrar</i>	11.22655	4.313766	2.60	0.010	2.721267	19.73184
<i>Tro på hållbarhet</i>	10.20429	6.628294	1.54	0.125	-2.864457	23.27304
<i>_cons</i>	19.37509	6.284791	3.08	0.002	6.983611	31.76656

Steg 3

Därefter undersöks nudgens effekt genom ett hypotestest uppställt enligt följande “ $\beta_1 = 0$ ”. Nollhypotesen ovan säger att nudgen inte har någon effekt alls på graden av investeringar som placerats i den hållbara fonden. För att testa huruvida den oberoende variabeln har en effekt eller ej används det p-värde som regressionen i tabell 3 genererat. Om p-värdet är

mindre än alfa, vars värde kommer av den signifikansnivå som valts, kan nollhypotesen förkastas. Nudgens p-värde är 0,000 vilket är mindre än alfa som i det här fallet är 0,05. Nollhypotesen kan därmed förkastas och istället fastställs att den oberoende variabeln har en signifikant effekt på den beroende variabeln. I vårt fall betyder det att nudgen har en signifikant effekt på graden av investeringar i den hållbara fonden på alla signifikansnivåer.

Steg 4

När den oberoende variabelns signifikans har fastställts undersöks huruvida effekten är positiv eller negativ med hjälp av betakoefficienten som regressionen genererat. Betakoefficienten visar variabelns effekt på den beroende variabeln, den hållbara fondens investeringar i vårt fall. Ett högt absolut tal visar på en stor påverkan, antingen positiv eller negativ, och tvärtom. I tabell 3 ser vi att den oberoende variabelns koefficient ligger på ungefär +14,73. Nudgens koefficient är alltså positiv vilket styrker uppsatsens hypotes som säger att nudgen har en positiv effekt på graden av hållbara investeringar.

6. Diskussion

Diskussionen kommer inledningsvis jämföra det empiriska resultatet med tidigare forskning. Vidare kommer diskussionen angripa uppsatsens resultat utifrån två olika perspektiv. Det ena är ett substantiellt perspektiv där det empiriska resultatet kommer att diskuteras utifrån den teoretiska referensramen. Det andra är ett metodologiskt perspektiv där valet av metod diskuteras utifrån dess påverkan på det empiriska resultatet. Slutligen kommer diskussionen behandla eventuella begränsningar för studien.

6.1 Tidigare forskning

Resultatet från den hypotesprövning som utfördes i denna studie visade en signifikant effekt av nudge på graden av investeringar i den hållbara premiepensionsfonden. Resultatet kan liknas vid det som Bassen et al. (2019) erhöll. Skillnaden experimenten emellan är dock det faktum att Bassen et al. (2019) riktade sin nudge mot hjärnans första system och effekten av deras nudge påverkade således endast de respondenter som använde sig av system ett vid investeringsbeslutet. Det visade sig också att individer tenderar att använda sig av hjärnans andra system vid ett investeringsbeslut (Bassen et al., 2019), vilket var anledningen till användandet av en nudge mot system två i denna studie. Glac (2009) har däremot, likt denna studie, utfört ett experiment riktat mot hjärnans andra system men med inramning som verktyg. Glac (2009) kunde dra slutsatsen att inramning påverkar sannolikheten att en individ engagerar sig i hållbara investeringar, dock endast med studenter som respondenter istället för privatinvestorer som i denna studie. Det faktum att denna studie använt privatinvestorer som respondenter istället för enbart studenter, som Glac (2009), kan anses öka studiens trovärdighet då det blir en betydligt bättre verklighetsförankring. Detta på grund av att Glac endast undersöker en liten del av alla investerare medan denna studie har undersökt en bredare grupp sett till ålder, sysselsättning och så vidare. Vad gäller befintlig forskning inom nudging mot hållbara investeringar generellt är den som tidigare nämnt mycket begränsad och därav finns det inte några resultat som är fullständigt jämförbara. Sammantaget kan vi dock se att nudging är ett verktyg som verkar effektivt för att främja hållbara investeringar, specifikt premiepensionsplaceringar i denna studie.

6.2 Substantiell diskussion

Uppsatsens teoretiska referensram (se kapitel 2) bygger i huvudsak på kognitiv dissonans och teorin kan sammanfattas som att en påminnelse om en individs värderingar kan påverka dennes efterföljande handlingar (Festinger, 1957). Detta på grund av individens strävan efter att minska den kognitiva dissonans som uppstår mellan värdering och handling. För att undersöka huruvida verkligheten gav stöd till teorin eller ej genomfördes ett experiment vars resultat visade sig vara i linje med vad som kunnat förväntas enligt teorin om kognitiv dissonans. Det faktum att nudgen hade en effekt på hållbara premiepensionsplaceringar kan även förklaras av vad Statman (2005) konstaterade, att mjukare värden såsom värderingar också kan ha en påverkan på ett investeringsbeslut, inte endast risk och avkastning.

Markowitz teori "Modern Portfolio Theory" (1952) om att investerare är rationella och endast tar hänsyn till risk samt avkastning vid ett placeringsval möter här starkt motstånd då den hållbara fonden inte var det mest attraktiva alternativet utifrån de två faktorerna men ändå erhöll en stor andel av kapitalet som skulle placeras (tabell 1, punkt 5.2). Att detta gäller för studien generellt kan konstateras utifrån det faktum att samtliga respondenter fick en lika stor summa att placera och därmed såg likartat på den procentuella avkastningen. Vidare kan det utifrån studiens kontrollfrågor även konstateras att experiment- respektive kontrollgruppen hade nästintill lika riskpreferenser (tabell 1, punkt 5.2), vilket gör att respondenterna kan antas se likartat även på den risk som presenterades. Trots att den hållbara fonden inte var det mest attraktiva valet utifrån Markowitz två faktorer, risk och avkastning, har experimentgruppen placerat en större summa pengar i den hållbara fonden än kontrollgruppen, vilket styrker nudgens effektivitet.

Ett intressant perspektiv av teorin om nudging är tidsaspekten för konsekvenserna utifrån de två olika hjärnsystemen. Det finns forskning som menar att en nudge riktad mot hjärnans andra system skulle generera en mer långsiktig effekt än en nudge riktad mot det första systemet (Lin et al., 2017). I vår studie såg vi dock en omedelbar effekt av nudgen vilket genererade en nyfikenhet kring huruvida nudgen även hade haft en effekt på längre sikt eller inte. Om detta finns ett förslag kring vidare forskning under punkt 7.2.

6.3 Metodologisk diskussion

Utifrån det metodologiska perspektivet finns en del eventuella risker med den typen av nudging som experimentet innefattat. Vad gäller utformandet av nudgen är det inte bara komplicerat att rikta in den mot önskat resultat, utan det kan även innebära en utmaning i gränsdragningen mellan vad som räknas som en tillåten nudge i form av valarkitektur och vad som istället kan komma att klassas som normbildning. Beroende på vilket av människans system nudgen är tänkt att riktas mot kan den utformas på olika vis. Den nudge vi tillämpade riktades in på hjärnans andra system för att genom aktiva reflektioner och ställningstaganden påminna respondenten om dennes egna värderingar kring hållbarhet, utan att på något vis förändra dem. Därav kan nudgen som tillämpats i vårt experiment försvaras etiskt och falla inom tillåtna ramar för valarkitektur. Ett alternativt sätt att utforma nudgen hade varit att exempelvis inleda med en informativ text kring hållbarhet eller någon form av diskussion. De typerna av nudging hade dock blivit mindre objektiva av naturen och därför kunnat vara ett gränsfall rent etiskt (Lin et al., 2017).

Av det empiriska resultatet kunde nollhypotesen förkastas vilket gav stöd till uppsatsens tes att nudgen har en signifikant påverkan åt det mer hållbara för premiepensionsplaceringar. Då premiepensionen i relativa mått kan anses liten men i längden kan komma att utgöra en stor del av ens sparade kapital (Pensionsmyndigheten, 2019c) kan effekten av nudgen innebära att framtidens premiepensionsplaceringar i högre grad utgörs av de som klassas som hållbara. En högre grad av hållbara premiepensionsplaceringar skulle i sin tur kunna bidra till att påskynda det rådande klimatarbetet som pågår i Sverige samt "visa vägen" för andra placeringstyper. Forskning är dock inte absolut vilket är varför reliabilitet anses vara av stor vikt. En studies resultat kan inte med fullständig säkerhet representera varje situation i verkligheten då såväl mindre som större förändringar kan ändra förutsättningarna betydligt. En fråga som vi återkom till under experimentets gång är i vilken grad det faktum att placeringsvalet var hypotetiskt påverkade resultatet. Tidigare forskning påpekar problematiken med att hypotetiska placeringsval inte påverkar respondentens privatekonomi. Risken är att respondenter väljer att placera mer hållbart om de inte själva påverkas då det anses mer socialt accepterat (Camacho-Cueana et al., 2004).

En vidare risk som tidigare forskning pekat på gällande nudging är att metoden i en hög grad kan anses kontextbaserad. Beroende på individers tidigare erfarenheter och nuvarande livssituation kan de komma att påverkas på olika vis (Mont et al., 2014; Lin et al., 2017). Därav följer en risk att resultatet av ett experiment innefattande nudging kan orsakas av metodologiska faktorer och därför lida av bristfällig reliabilitet.

6.4 Begränsningar

Effekten av en nudge har tidigare påvisats vara beroende av den kontext som den utövas i (Mont et al, 2014; Lin et al., 2014). Detta innebär att de resultat som konstaterats i denna studien kunnat se annorlunda ut om den genomförts i en annan kontext. De respondenter som deltog i experimentet var svenskar, vilka i stor omfattning redan är miljömedvetna i jämförelse med andra nationer (Svenska institutet, 2020). Hade experimentet genomförts i ett annat land och sammanhang, där miljö inte är prioriterat i samma utsträckning som i Sverige, hade resultatet kunnat skilja sig från det i denna studie. Vidare hade resultatet möjligtvis påverkats om antalet respondenter i experimentet utökats. Studien har uppnått det antal respondenter som ämnats, men trots det är antalet begränsat. Detta på grund av den tidsbegränsning som studien präglats av.

7. Slutsats

Syftet med uppsatsen var att undersöka huruvida individer tenderar att välja mer hållbara premiepensionsplaceringar när de påminns om sina värderingar kring hållbarhet och får tid att reflektera över dem. Vi ämnade undersöka detta med hjälp av en experimentstudie för vilken teorin om nudging samt kognitiv dissonans utgjorde essentiella grundstenar i den teoretiska referensramen. För att undvika den känsla av obehag som uppstår då handlingar inte överensstämmer med värderingar tenderar människan att justera sina beslut för att minska den kognitiva dissonansen (Festinger, 1957). Genom en påminnelse av respondentens värderingar kring hållbarhet förväntades andelen kapital som placerades i den hållbara fonden att öka. Studiens empiriska resultat gav stöd för hypotesen och de slutsatser som kan dras utifrån resultatet. Uppsatsens bidrag samt förslag på vidare forskning presenteras nedan.

7.1 Slutsats & bidrag

Utifrån studiens empiriska resultat kan en signifikant påverkan av nudgen fastställas och därav kan slutsatsen i enlighet med hypotesen dras att *”en individ som får reflektera över sina värderingar kring hållbarhet innan en premiepensionsplacering tenderar att i högre utsträckning välja ett hållbart alternativ”*. Slutsatsen bekräftar därmed uppsatsens frågeställning om nudging kan främja hållbara premiepensionsplaceringar.

I den samhällssituation vi befinner oss är det oerhört viktigt att som aktör på marknaden, allt från fondförvaltare till privatinvestorer, kunna visa att man tar sitt ansvar för klimatet. Vidare är det även viktigt att aktivt försöka bidra ytterligare och med hjälp av de medel man har tillgång till vända utvecklingen åt det positiva. Denna typ av ansvarstagande är av stor vikt dels av klimatskäl men även för att stärka sitt eget anseende. Därav kan slutsatsen som dras i denna studie utgöra betydande framsteg för en aktör som Pensionsmyndigheten då det inte bara ligger i myndigheters intresse att påskynda omställningen till ett hållbart samhälle, utan även är deras uppdrag (SOU 2020:17). Nudging har i denna studie konstaterats kunna vara en effektiv metod för att bidra till att främja hållbara premiepensionsplaceringar. Frågan

som återigen väcks när det kommer till att påverka beslut är kring den etiska aspekten, är det etiskt försvarbart för en myndighet att tillämpa nudging?

Faktum är att Pensionsmyndigheten genom sitt användande av ett standardalternativ redan tillämpar nudging. Det hade dock kunnat anses problematiskt att tillämpa den typen av nudging som vår studie gjorde, då det skulle kunna vara på gränsen till för mycket normbildning för en myndighet. Däremot hade systemet för hur fondernas hållbarhet presenteras kunnat utvecklas, vilket utan att äventyra sin objektivitet hade kunnat återge mer i detalj hur fonderna ser på och tar hänsyn till de tre dimensionerna av hållbarhet.

Genom konstaterandet som kan göras med stöd av studien bidrar uppsatsen inte bara till fondförvaltare inom premiepension eller investerare med ett starkt hållbarhetsintresse. Uppsatsen utgör även ett bidrag för samhället enligt uppsatsens högre syfte, på ett globalt plan, såväl klimatmässigt som för framtida forskning. Genom att utvärdera ett potentiellt verktyg för att främja hållbarhet inom premiepensionsplaceringar bidrar denna studie med att sätta nudging i en ny kontext. När det kan fastställas att nudging kan utgöra ett effektivt verktyg för att främja hållbara investeringar inom uppsatsens forskningsområde kan nya metoder utvecklas och vidare forskning ta avstamp i vår studie för att utveckla kunskapen ytterligare.

Sammanfattningsvis utgör studien ett bidrag inom två huvudsakliga områden. Det ena är inom hållbarhetsområdet och därmed samhällets utveckling samt fortlevnad. Genom att i en större utsträckning välja hållbara fondalternativ sätter investerare press på företag bakom fonder som inte anses hållbara. Pressen skapas genom att dessa företag måste anta de åtgärder som krävs för att fonderna ska anses hållbara och därmed fortsätta vara attraktiva alternativ på marknaden. Genom dessa åtgärder kan koldioxidutsläppet minskas vilket utgör ett bidrag till att lösa det mest akuta problemet vi har globalt för att uppnå en hållbar utveckling. Det andra området är teorin om nudging, för vilket bidraget öppnar upp stora möjligheter för vidare forskning. Tack vare uppsatsens teoretiska klargörande samt lyckade tillämpning av nudging i samband med en premiepensionsplacering kan inspiration hämtas till att utforska verktygets effektivitet genom praktisk tillämpning inom andra områden.

7.2 Framtida forskning

Då nudging fortfarande är ett relativt outforskat verktyg inom många områden ser vi en stor potential för vidare forskning kring nudging. En tanke som väcktes vid studerandet av teorin om nudging gällde tidshorisonten för konsekvenserna utifrån de två olika hjärnsystemen. Viss forskning menar att en nudge riktad mot hjärnans andra system skulle ge effekter på lång sikt (Lin et al., 2017) medan vår studie visade en omedelbar effekt. Detta genererade en nyfikenhet kring nudgens eventuella effekt på längre sikt. Ett sätt att undersöka detta hade varit att tillämpa nudgen tidigare i processen och undersöka respondentens placeringsval längre fram i tiden. Enligt Lundh, Montgomery och Wærn (1992) finns vissa begränsningar gällande i vilken utsträckning en individ kan ta in information och ta hänsyn till denna på kort sikt, vilket hade kunnat utgöra en teoretisk grund för en studie kring långsiktig nudging.

Utöver det forskningsbehov kring tidsaspekten för nudging som identifierats finns många fler områden i behov av vidare forskning. I uppsatsen redogörs det för flera olika forskningskällor vilka menar att nudging är ett effektivt verktyg, men är kontextbaserat vilket innebär att det fungerar olika i olika situationer (Mont et al., 2014; Lin et al., 2017). Det konstaterandet utgör ett enormt stöd för det omfattande forskningsbehov vi anser finns för nudging. Vi har fastställt en signifikant påverkan av just den typ av nudge vi tillämpat inom det specifika område vi har undersökt. Detta resultat fastställer dock inte att samma typ av nudge skulle vara effektiv inom ett annat område, då nudging är beroende av såväl den miljö som kontext som studien innefattar (Mont et al., 2014; Lin et al., 2017).

Studien anses kunna bidra med en pusselbit till lösningen på den teoretiska problematiken kring kognitiv dissonans inom just det praktiska problemområdet som undersökts, nämligen privatpersoners premiepensionssparande. Likt en av de slutsatser som presenterades med anledning av regeringens direktiv anses nudging kunna utgöra ett bra komplement till ett ekonomiskt styrmedel (SOU 2020:17). Med utgångspunkt i det konstaterandet ämnar vi uppmuntra till vidare forskning kring kombinationen av ekonomiska styrmedel samt nudging, i syfte att öka andelen hållbara investeringar genom att uppmuntra till påverkansinvesteringar, den investeringsfilosofi som förenar avkastning med samhällsnytta.

Referenser

Ady, S. U. (2018). The Cognitive and Psychological Bias in Investment Decision-Making Behavior: (Evidence From Indonesian Investor's Behavior). *Journal of Economics and Behavioral Studies*, 10(1(J)), 86-100. [https://doi.org/10.22610/jebs.v10i1\(J\).2092](https://doi.org/10.22610/jebs.v10i1(J).2092)

AP7. (2020). "Samarbete är nyckeln till hållbar förändring". <https://www.ap7.se/app/uploads/2020/04/ap7-hallbarhetsredovisning-2019.pdf>

Barreda-Tarrazona, I., Matallín-Sáez, J., & Balaguer-Franch, C. (2011). Measuring Investors' Socially Responsible Preferences in Mutual Funds. *Journal of Business Ethics*, 103(2), 305-330.

Bassen, A., Gödker, K., Lüdeke-Freund, F. & Oll, J. (2019). Climate Information in Retail Investors' Decision-Making: Evidence From a Choice Experiment. *Organization & Environment*, 32(1), 62–82.

Broadback, D., Guenster, N., & Mezger, D. (2019). Altruism and egoism in investment decisions. *Review of Financial Economics*, 37(1), 118-148.

Bryman, A., & Bell, E. (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (Upplaga 3 ed.) Stockholm: Liber

Camacho-Cuena, E., García-Gallego, A., Georgantzís, N., & Sabater-Grande, G. (2004). An Experimental Validation of Hypothetical WTP for a Recyclable Product. *Environmental and Resource Economics*, 27(3), 313-335.

Cialdini, R., & Goldstein, N. (2004). Social Influence: Compliance and Conformity. 55(1), 591-621.

Cronqvist, H., Thaler, R. H., & Yu, F. (2018) When Nudges are Forever: Inertia in the Swedish Premium Pension Plan. *AEA Papers and Proceedings*, 108, 153-58.

Denscombe, M. (2014). *The good research guide : For small-scale social research projects* (5th ed., Open UP study skills). Maidenhead, England: McGraw-Hill/Open University Press.

Døskeland, T., Pedersen, L. J. T. (2016). Investing with brain or heart? A field experiment on responsible investment. *Management Science*, 62(6), 1632–1644.

Entman, R. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.

Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford: Stanford University Press.

Fondbolagens förening. (2019). *Intresset för att spara hållbart växer - fortsatt störst intresse hos kvinnor*. Hämtad 2020-04-03 från <https://www.fondbolagen.se/aktuellt/pressrum/pressmeddelanden/intresset-for-att-spara-hallbart-vaxer--fortsatt-storst-intresse-hos-kvinnor/>

- Fulton, D., Manfredi, M., & Lipscomb, J. (1996). Wildlife value orientations: A conceptual and measurement approach. *Human Dimensions of Wildlife*, 1(2), 24-47.
- Glac, K. (2009). Understanding Socially Responsible Investing: The Effect of Decision Frames and Trade-off Options. *Journal of Business Ethics*, 87(Supplement 1), 41-55.
- Glac, K. (2012). The Impact and Source of Mental Frames in Socially Responsible Investing. *Journal of Behavioral Finance*, 13(3), pp.184–198.
- Globala Målen. (2017). *Vad betyder hållbar utveckling*. Hämtad 2020-05-11 från <https://www.globalamalen.se/fragor-och-svar/vad-betyder-hallbar-utveckling/>
- Jacobsen, D. I. (2017). *Hur genomför man undersökningar? : introduktion till samhällsvetenskapliga metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Kahle, L. R. (1983). *Social values and social change: Adaptation to life in America*. New York, N.Y: Praeger
- Kahneman, D., Tversky, A. (1979). Prospect theory: an analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47(2), 263-292.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking fast and slow*. London: Allen Lane
- Kommittédirektiv 2018:75. *Grönt sparande*.
- Landin, A., & Diamand B. M. (2019). *Bli världens bättre?*. Hämtad från <https://www.globalamalen.se/blirvarldenbattre/>
- Lin, Y., Osman, M., & Ashcroft, R. (2017). Nudge: Concept, effectiveness, and ethics. *Basic and Applied Social Psychology*, 39(6), 293–306.
<https://doi.org/10.1080/01973533.2017.1356304>
- Lintner, J. (1965). The valuation of risk assets and the selection of risky investments in stock portfolios and capital budgets. *Review of Economics and Statistics*, 47(1), 13-37.
- Lundh, L., Montgomery, H., & Wærn, Y. (1992). *Kognitiv psykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Markowitz, H. M. (1952). Portfolio selection. *Journal of Finance*, 7(1), 77-91
- Marsden, V. P., & Wright, D. J. (2010). *Handbook of Survey Research. Second edition*. Bingley, UK: Emerald Publishing Group Limited.
- Mont, O., Lehner, M. & Heiskanen, E. (2014). *Nudging: ett verktyg för hållbara beteenden*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Morningstar. (2014). *Nu har fondernas EU-risk sänkts*. Hämtad 2020-05-12 från <https://www.morningstar.se/se/news/173865/nu-har-fondernas-eu-risk-s%C3%A4nks.aspx>

- Naturskyddsföreningen. (2020). *Den globala uppvärmningens konsekvenser*. Hämtad 2020-05-18 från <https://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/klimat/konsekvenser-global-uppvarmning>
- Naturvårdsverket. (2014). *Nudging – Ett verktyg för hållbara beteenden?* Hämtad från naturvårdsverket: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6642-0.pdf?pid=14231>
- Naturvårdsverket. (2019a). *Fakta om klimat*. Hämtad 2020-05-23 från <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Klimat-och-luft/Klimat/>
- Naturvårdsverket. (2019b). *Utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter*. Hämtad 2020-05-12 från <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-utslapp-fran-inrikes-transporter/>
- Olsen, R. (2008). Cognitive Dissonance: The Problem Facing Behavioral Finance. *Journal of Behavioral Finance*, 9(1), 1-4.
- Pensionsmyndigheten. (2018) *Statistik kring hållbara fonder inom premiepensionssystemet, 2017. Hållbara fonder inom premiepensionssystemet, 2017(pdf)*
- Pensionsmyndigheten. (2019a). *AP7 Såfa och statens sparalternativ för premiepensionen*. Hämtad 2020-03-04 från <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/valj-och-byt-fonder/ap7-safa-och-statens-ovriga-sparalternativ-for-premiepensionen>
- Pensionsmyndigheten. (2019b). *Pensionsmyndigheten underlättar hållbara fondval*. Hämtad 2020-04-15 från <https://www.pensionsmyndigheten.se/nyheter-och-press/pressrum/pensionsmyndigheten-und-erlattar-hallbara-fondval>
- Pensionsmyndigheten. (2019c). *Premiepension - en del av den allmänna pensionen*. Hämtad 2020-03-05 från <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/premiepension-en-del-av-den-allmanna-pensionen>
- Pensionsmyndigheten. (2020a). *Allmän pension*. Hämtad 2020-03-05 från <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/allman-pension>
- Pensionsmyndigheten. (2020b). *Förvalet AP7 Såfa och de statliga fondportföljerna för premiepensionen - frågor och svar*. Hämtad 2020-05-25 från <https://www.pensionsmyndigheten.se/om-pensionsmyndigheten/vanliga-fragor/forvalet-ap7-safa-och-statens-fondportfoljer-premiepension-fragor-svar>
- Pensionsmyndigheten. (2020c). *Hållbara fonder*. Hämtad 2020-03-05 från <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/valj-och-byt-fonder/hallbara-fonder>

Pilaj, H. (2017). The Choice Architecture of Sustainable and Responsible Investment: Nudging Investors Toward Ethical Decision-Making. *Journal of Business Ethics*, 140(4), 743-753.

Regeringskansliet. (2016). *Godkännande av klimatavtalet från Paris*. Hämtad 2020-06-03 från <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2016/09/prop.-20161716/>

SOU 2020:17. *Grönt sparande*. Stockholm: Norstedts Juridik AB

Statman, M. (2005). Normal investors, then and now. *Financial Analysts Journal*, 61(2), 31–37.

Svenska institutet. (2020). *Bilden av Sverige utomlands 2019*.
https://si.se/app/uploads/2020/02/bilden-av-sverige-utomlands-2019_klarweb.pdf

Swesif. (2020). *Om Swesif*. Hämtad 2020-05-19 från <https://swesif.org/om-swesif/>

Thaler, R. H., Sunstein, C. R. (2008). *Nudge. Improving decisions about health, wealth, and happiness*. New Haven: Yale University Press.

Thaler, R.H., (2015). *Misbehaving : the making of behavioural economics*, London: Allen Lane.

Verardi, V., & Croux, C. (2009). Robust regression in Stata. 9(3), 439-453.

Världsnaturfonden. (2020). *Mänsklig påverkan*. Hämtad 2020-05-12 från <https://www.wwf.se/klimat/mansklig-paverkan/>

Wooldridge, J. (2016). *Introductory econometrics : A modern approach* (6. uppl. ed.).

Bilagor

I. Enkät

Enkäten består som tidigare nämnt av tre delar: en nudge inriktad på hållbarhet, ett placeringsval och kontrollfrågor. Två av kontrollfrågorna har placerats på enkätens första sida för att respondenten skulle bekanta sig med det digitala formatet samt att dessa frågor känns som en naturlig inledning. Enkätens andra sida är själva nudgedelen, den enda delen som skiljer sig mellan experiment- och kontrollgruppens enkät. Nudgen ligger således endast i experimentgruppens enkät. Sedan följer sida tre av enkäten som innehåller placeringsvalet för premiepensionen och från och med sida fyra finns alla kontrollvariabler.

Premiepensionsplacering

Introduktionsfrågor

Hej,

Vi är två studenter på Handelshögskolan i Göteborg som just nu skriver vår kandidatuppsats inom finans. Av denna anledningen önskar vi nu svar på vår enkätstudie där du får genomföra en premiepensionsplacering.

Om du har några funderingar eller andra tankar kring vår studie eller uppsats, tveka inte på att höra av dig till oss på gusellenst@student.gu.se eller gusdahlbju@student.gu.se.

Tack för att du tar dig tiden att svara på vår enkät, den beräknas ta ungefär 5-10 minuter.

/ Ellen & Julia

Dina svar är helt anonyma och kommer endast användas i forskningssyfte.

1. Vilket kön identifierar du dig som?

- Kvinna
- Man
- Annat

2. Vilket åldersspann tillhör du?

- 20-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60-69
- 70+

Nästa

Introduktionsfrågor (forts.)

Nedan följer fyra påståenden som du svarar på genom att välja en siffra på skalan 1 - 5 där 1 representerar "instämmer inte alls" och 5 "instämmer helt".

3. Jag väljer hellre en hållbar verksamhet framför andra verksamheter

(Instämmer inte alls)					(Instämmer helt)
1	2	3	4	5	
<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	

4. Jag vill inte gynna företag som handlar ohållbart

(Instämmer inte alls)					(Instämmer helt)
1	2	3	4	5	
<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	

5. Jag kan tänka mig att betala mer för en hållbar produkt/tjänst

(Instämmer inte alls)					(Instämmer helt)
1	2	3	4	5	
<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	

6. Företag har ett hållbarhetsansvar

(Instämmer inte alls)					(Instämmer helt)
1	2	3	4	5	
<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	

7. Hur ser prioritetsordningen ut för dig vid ett investeringsbeslut?

(Rangordna alternativen med nummer 1 som den viktigaste variabeln. Du kan antingen välja en siffra genom att klicka på pilarna eller dra raden till önskad placering)

☰	▼	Vinst (Hög avkastning)
☰	▼	Pris (Låg avgift)
☰	▼	Hållbarhet (Klimatsmart företag)
☰	▼	Värderingar (Etik och moral)
☰	▼	Säkerhet (Låg risk)

Tillbaka

Nästa

Placeringsval

Du ska nu få göra ditt placeringsval. Du har 100,000 SEK att fördela mellan de fyra följande fonderna. Valet görs längre ned på sidan.

Alternativ 1

En globalfond med fondavgift på 0,17%. Fondens sharpekvot* ligger på 1,1 och dess genomsnittliga värdeutveckling under de senaste fem åren är 12,4%.

Utveckling av avkastningen de senaste 5 åren					
År	2015	2016	2017	2018	2019
%	7,44	14,10	10,22	-0,69	33,21



Alternativ 2

En globalfond med fondavgift på 0,12%. Fondens sharpekvot* ligger på 1,2 och dess genomsnittliga värdeutveckling under de senaste fem åren är 14,1%.

Utveckling av avkastningen de senaste 5 åren					
År	2015	2016	2017	2018	2019
%	6,65	16,53	17,75	-3,00	35,34



● Fondens utveckling ● Globalfundsindex ● MSCI AWCI (Index för medelstora och stora företag)

Alternativ 3

En hållbar globalfond med fondavgift på 0,18%. Fondens sharpekvot* ligger på 1,2 och dess genomsnittliga värdeutveckling under de senaste fem åren är 12,7%.

Utveckling av avkastningen de senaste 5 åren					
År	2015	2016	2017	2018	2019
%	7,72	14,24	10,90	-0,89	33,47



Alternativ 4

En globalfond med fondavgift på 0,16%. Fondens sharpekvot* ligger på 1,1 och dess genomsnittliga värdeutveckling under de senaste fem åren är 12,5%.

Utveckling av avkastningen de senaste 5 åren					
År	2015	2016	2017	2018	2019
%	7,48	14,14	10,56	-0,80	33,22



* Måttet **sharpekvot** används för att se utvecklingen av en portfölj. En hög sharpekvot indikerar att portföljen varit bra på att skapa avkastning till den risk man tagit.

8. Vänligen gör ett placeringsval

(Endast siffror utan mellanrum, komma eller punkt)

Alternativ 1

Alternativ 2

Alternativ 3

Alternativ 4

Tillbaka

Nästa

Kontrollfrågor

9. Vilket transportmedel använder du oftast?
(Generellt, både inom arbete/studier och privat)

- Bil
- Kollektivtrafik
- Cykel
- Annat...

10. Äger du en bil?

- Ja
- Nej

11. Hur stor är din aktie-/fondportfölj i SEK? Om ingen, ange 0.
(Kom ihåg att dina svar är helt anonyma)

12. Har du någon gång...
(Om ja, sätt ett kryss i rutan)

- prioriterat klimatmärkning före pris?
- betalat mer för ett miljömärkt alternativ?
- valt en annan produkt/tjänst på grund av en hållbarhetsaspekt?
- aktivt undersökt ett företags syn på hållbarhet?
- blivit tipsad om ett företag ur ett hållbarhetsperspektiv?

13. Har du en akademisk utbildning?

- Nej
- Ja (ange utbildning nedan)

14. Har någon av dina föräldrar en akademisk utbildning?

- Nej
- Ja (ange utbildning nedan)

15. Vilket alternativ hade du valt?

- Singla slant om att vinna 10.000kr (50% chans)
- Få 5.000kr direkt

16. Vilket alternativ hade du valt?

- Singla slant om att förlora 10.000kr (50% risk)
- Betala 5.000kr direkt

17. Vilken är din huvudsakliga sysselsättning?

- Arbetar
- Arbetslös
- Studerar
- Pensionär
- Annat...

18. Vilken är din huvudsakliga inkomstkälla?

- Lön
- Statligt bidrag
- Studiemedel
- Pension
- Annat...

19. Hur stor är din nettoinkomst i SEK per månad?
(Kom ihåg att dina svar är helt anonyma)

20. Tror du att hållbara investeringsval bidrar till ett mer hållbart samhälle?

- Ja
- Nej
- Annat...

Stort tack för din medverkan!

Tillbaka

Klar